Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 30 (1679) ГОД XXXIII БЕЛАСТОК 24 ЛІПЕНЯ 1988 г. ЦАНА 20 зл.

РАСКАЗВАЕ ДАНУТА БІЧЭЛЬ-ЗАГНЕТАВА

ПА ШЛЯХАХ ЗЯЛЁНАЙ БЕЛАРУСІ

Ёсць у Дануты Бічэль-Загнетавай верш, які варта ведаць кожнаму беларусу. Паэтэса назвала яго цалкам звычайна — „Роднае слова". Пачынаецца ён так:

Пад казачным дубам над
Нёманам сінім
хлапец прызнаваўся ў каханні
дзяўчыне.
І рэхам той шэпт адгукнуўся
між гаю:
— Кахаю, кахаю...

Верш надта ж доўгі, каб яго тут перапісваць. Хто захоча, хай шукае яго на старонцы сёмай у зборніку „Даўняе сонца". Я, аднак, хачу звярнуць увагу на наступныя радкі з гэтага цудоўнага твора:

„Кахаю... люблю. Беларускаму краю бясконца я слова „люблю" паўтараю..."

Без такой шчырай любові да Беларускага краю не змог бы зарадзіцца, а затым і ўмацавацца па ўсёй Беларусі гэты патрыятычны адраджэнскі рух, выявай якога была мінская „Майстроўня", пасля і гродзенская „Паходня", ды ўсе іншыя гурты і суполкі, якія ў розных кутках Беларусі намагаюцца разбудзіць застыўшую, амецічанелую душу гэтых шматлікіх „абывацеляў", якіх і ў нас у беларускім асяроддзі таксама хаця адбаўляй.

— Тое, што зараз назіраецца на беларускай нацыянальнай ніве, — расказвае Данута Бічэль-Загнетава, — я асабіста лічу ўжо **спелым адраджэнскім рухам.** І наш гродзенскі гурт — толькі адно звяно ў гэтым руху. У Наваполацку, для прыкладу, існуе вельмі ж моцная суполка „Маладзік"...

Тут я не стрымаў сябе. Два гады таму назад давялося мне коратка пабываць у гэтым, бадай, наймалодшым цэнтры беларускай нафтаперапрацоўчай прамысловасці. Праўда, у назвах магазінаў, кавярняў, рэстаранаў, вуліц і плошчаў Наваполацка наглядаецца пэўнае ўшанаванне роднага, беларускага. Але горад шматнацыянальны. У Наваполацк з'ехаліся людзі з ўсяго Савецкага Саюза. І зразумела, што супольнай мовай для іх з'яўляецца руская мова. Інакш і быць не магло.

(Працяг на стар. 4)

КУПАЛЛЕ Ў БЕЛАВЕЖЫ

Святкаванне Купалля ў Беларускім таварыстве пачалося з 1975 года і ўвайшло ў каляндар пастаянных мерапрыемстваў, пачаткова Беластоцкага аддзела, а потым цэлай нашай арганізацыі.

Нашыя многія чытачы, можа, і не ведаюць радаслоўя Купалля. І вось таму падаю кароткую даведку аб Купаллі з „Беларускай савецкай энцыклапедыі": „Купалле, старажытнае земляробчае свята найбольшага росквіту жыватворчых сіл Зямлі; прыпадала на перыяд сонцастаяння (...). Паводле традыцыі (вытокі яе ў першабытным грамадстве) Купалле святкавалася ў ноч з 23 на 24 чэрвеня. Удзень 23 чэрвеня жанчыны збіралі зёлкі, каб падтрымаць іх лекавую і цудадзейную моц, спявалі купальскія песні. Надвячоркам моладзь з песнямі выпраўлялася на загадзя выбранае месца — на ўзлесак, пад высокае дрэва на абрыў, высокі бераг над ракою, на ўзгорак, часам на выган. Раскладвалі вогнішча з ламачча, запальвалі і паднімалі высока на жэрдцы прасмаленае кола. Часам месца гулянкі абстаўлялі бярозкамі. Частаваліся. Вадзілі карагод — танок, скакалі праз агонь, дзяўчаты і хлопцы перакідваліся праз яго вянкамі. Старыя людзі расказвалі страшныя здарэнні пра ведзьмаў і чараўнікоў, пра заклятыя скарбы і інш. Адным з найбольш паэтычных купальскіх павер'яў-легендаў была легенда пра папараць-кветку. Яна па-мастацку ўвасобіла мару чалавека пра шчаслівае жыццё.

На Купалле дзяўчаты загадвалі-варажылі пра будучае замужжа, пускаючы на ваду вянкі. Рабіліся розныя перасцярогі ад „ведзьмаў", якія ў гэтую ноч паводле павер'яў адбіралі ў кароў малако. На світанні грамадой ішлі купацца, а хто качацца па расе. Хадзілі глядзець, як „іграе" сонца. Купалаўская ноч лічылася ноччу цудаў. Паводле старажытных уяўленняў, на Купалле звяры і птушкі размаўлялі, хадзілі і перагаворваліся паміж сабою дрэвы, а рэкі свяціліся асабліва прывідным святлом."

У бягучым годзе камісія культуры ГП БГКТ вырашыла арганізаваць святкаванне Купалля ў Белавежы. 24 чэрвеня пачалася ў Беластоку навуковая канферэнцыя з нагоды 30-ай гадавіны беларускага літаратурнага аб'яднання „Белавежа", а яе ўдзельнікі мелі ў плане пабыць на Купаллі. У гэты іх самы дзень надвячоркам паехалі аўтобусы з Беластока да зборнага пункту ў Гайнаўцы.

У двух перапоўненых аўтобусах, апрача ўдзельнікаў успомненай навуковай канферэнцыі, ехалі актывісты БГКТ, члены харавых калектываў з Беластока і Гарадка. Праўда, многім давялося стаяць, але ніхто за гэта не меў прэтэнзіі. Песня ўзнімала настрой, а спявалі ўсе пасажыры.

А 21-ай гадзіне БГКТоўскія аўтобусы і легкавыя машыны з Гайнаўкі накіраваліся ў Белавежу. Там на даволі высокім чыгуначным пероне канцавога прыпынка падрыхтавана было месца для выступленняў мастацкіх калектываў. На пляцы чыгуначнай станцыі сабралася мноства людзей, жыхароў Белавежы, Гайнаўкі, прыбыўшыя родзічы белавежцаў з многіх мясцовасцяў, нават з Варшавы.

(Працяг на стар. 3)

Зрэпарцёрскіх ЗАПІСАК

СТАНАЎЛЕННЕ УЛАДЫ

Давялося мне быць сведкам станаўлення народнай улады ў гміне Чыжы. 30 чэрвеня г.г. на першую сваю звычайную сесію сабраліся тут радныя гміннай рады нарадовай, выбраныя ў час выбараў, праведзеных 11 дзён раней. Выбраў я гэтую гміну, бо яна амаль выключна беларуская, вясковая, а людзі тут, вось такія, як для прыкладу, **Ніна Грыгарук** з Курашава, проста з душою на далоні. І мовы яны сваёй не цураюцца, і традыцыі свае не забываюць...

І не скрываю я таксама, што люблю наведваць вёску Чыжы, дзе людзі не гоняцца яшчэ за жалезабетоннымі асабнякамі, але дбайна адносяцца да народнага і па-даўнейшаму ўпрыгожваюць свае драўляныя хаты.

У межах гэтай гміны, як заявіў мне яе начальнік Васіль Новік, пражывае 1050 гаспадароў. У іх распараджэнні знаходзіцца 1320 га зямлі. Значыць, у сярэднім амаль па 13 га на гаспадарку. Гэта даволі многа. Чыжоўская гміна выдзяляецца лепшымі паказчыкамі па гаспадарлівасці ва ўсёй паўднёва-ўсходняй паласе Беласточчыны.

У Чыжоўскай гміне 18 салэцтваў і 23 вёскі з хутарамі ды прысёлкамі. У яе межах знаходзяцца, апрача саміх Чыжоў, яшчэ такія слаўныя і вялікія вёскі, як **Кленікі** (два салэцтвы), **Курашава, Збуч.** Зямля тут добрая, родзіць усё, што пасееш.

— І аблогаў у нас няма, — папярэджвае начальнік гміны. — Праўда, дзяржаўны фонд зямлі налічвае цяпер звыш 750 га, але ўся гэтая зямля поўнасцю загаспадарана. Найбольш нам дапамагае ў гэтым спулдзельня прадукцыйная ў Збучы. Гаспадарыць яна выдатна. У мінулым годзе мела найлепшы ўраджай у ваяводстве. Кіруе ёю выдатны спецыяліст і актыўны грамадскі дзеяч, наш радны Лявон Карнілюк.

Яшчэ я даведаўся, што Ян Адамчук і Васіль Франкоўскі, абодва яны гаспадараць у Чыжах, неафіцыйна і пацішку спаборнічаюць між сабою за лепшыя вынікі ў сваіх гаспадарках. У асноўным сеюць збожжа і гадуюць авечак. Калі, аднак, адзін з іх купіў сабе камбайн, дык і другі рашыў, што і ў яго знойдзецца гэтых некалькі мільёнаў

(Працяг на стар. 6)

АМЕРЫКА, ЯКАЯ ТЫ?

БІБЛІЯТЭКА

Я некалькі разоў быў ў Нью-йоркскай публічнай бібліятэцы пры 42 вуліцы. Чым яна мяне прыцягнула? Справа ў тым, што ў гэтай бібліятэцы працуе беларуска пані Вера К. і што гэта бібліятэка з'яўляецца месцам найбольшага сховішча беларускіх кніг у ЗША. Агулам беларускіх кніжак ў ёй болей чым 4000 экземпляраў. Сярод іх ёсць і кнігі вельмі рэдкія. Для прыкладу, усе тамы „Беларусаў" Я. Карскага, усе тамы „Люду беларускага" М. Федароўскага. Не без значэння і тое, што бібліятэка збірае ўважліва ўсе публікацыі Беларускага грамадска-культурнага таварыства ў Польшчы і „Ніву". Апрача Нью-йоркскай, наведаў я бібліятэку універсітэта, які мяне запрасіў, і гарадскую бібліятэку ў Кліўлендзе, якая таксама мае беларускі аддзел. Зразумела, што вельмі прыемна, калі ў краіне, аддаленай ад твайго краю на дзевяць тысяч кіламетраў, знаходзіш кнігі, выдадзеныя арганізацыяй, якой сам кіруеш. Вядома, што маю на думцы Беларускае таварыства ў Польшчы. А яшчэ прыемней — сустрэць сваю ўласную кніжку.

Але сёння хачу гаварыць аб тэхнічным абсталяванні амерыканскіх бібліятэк. Інфармацыю гэту хачу, аднак, папярэдзіць весткай непрыемнага характару. Ва ўсіх наведаных мною бібліятэках пытаў я, ці наведвальнікі крадуць кнігі, і ўсюды атрымліваў адказ, што крадуць ды многа. Можа, аднак, лепш было б сказаць: кралі многа, а цяпер крадуць мала. Можа хтосьці падумаць, што ў апошнім часе амерыканскае грамадства настолькі перавыхавалася, што крадзежам кніжак не займаецца. Аднак не ў гэтым сабака закапаны! Радыкальнае змяншэнне пакражаў кніжак у амерыканскіх бібліятэках звязана з тэхнікай, якая ўвайшла ў гэтыя бібліятэкі. Яшчэ скажу, што паводле інфармацый персанала бібліятэк, найбольш кніг кралі студэнты, а цяпер тыя ж студэнты крадуць мала. Чаму?

Таму што ў кожнай чытальні стаяць капіравальныя машыны — ксеракс і кожны наведвальнік, калі толькі хоча, можа сабе на працягу адной гадзіны перафатаграфаваць любую тоўстую кнігу, а тонкую — на працягу дзесяці-пятнаццаці мінут. Аплата за такую паслугу мінімальная. Зразумела, што ў такой сітуацыі студэнту „не аплочваецца" красці кнігу, бо ўсё-такі ўсюды ёсць кантроль; выносячы крадзеную кнігу, можна папасціся і страціць доступ да бібліятэкі. Вядома, што ўвогуле ліквідаваць пакражу кніжак не ўдаецца нідзе і нікому, аднак апісаны мною просты спосаб абмежаваў пакражу кніжак радыкальна.

Яшчэ адна з'ява — поўная камп'ютэрызацыя бібліятэчнай інфармацыі. Быць можа, не ўсе ведаюць аб тым, што калі я хачу даведацца, якія кнігі такога ці іншага аўтара знаходзяцца ў бібліятэцы Варшаўскага універсітэта, дык мушу пайсці ў аддзел каталогаў і там у скрыначках шукаць паасобныя лісточкі. А якія кнігі гэтага ж аўтара знаходзяцца ў іншых польскіх бібліятэках? Магу даведацца, але мушу паехаць у тыя мясцовасці, у якіх гэтыя бібліятэкі знаходзяцца. А як гэта справа выглядае ў Нью-йоркскай публічнай бібліятэцы? Праверылі мы з Барташэвічам гэту справу вельмі проста. Спыталі паню Веру К., а яна падыйшла да камп'ютэра і выклікала на яго экран прозвішча Альберт Барташэвіч і зараз жа на гэты экран пачалі выплываць усе загалоўкі тых яго кніжак, якія знаходзяцца не толькі ў Нью-йоркскай публічнай бібліятэцы, але і ў цэлай Амерыцы.

Пасля пані Вера К. выклікала маё прозвішча і зноў вялікі і ўслужлівы камп'ютэр пачаў закідваць загалоўкі маіх кніжак. І вось тут даведаўся я, што Нью-йоркская бібліятэка мае другі том маёй „Гісторыі беларускай літаратуры", але не мае першага тома. Не мае таксама першага майго зборніка „Белавежскія матывы" і перакладу на польскую мову паэмы Янкі Купалы „Яна і я". Я паабяцаў прыслаць гэтыя кнігі, але як дагэтуль не выслаў.

Вось так выглядае тэхнічная база амерыканскіх бібліятэк. Тэхнічныя інавацыі ўварваліся і ў забеспячэнне кніг, у іх рэнавацыю, у іх дэзінфекцыю і г.д.

Прызнаюся, што я глядзеў з зайздрасцю на гэтыя тэхнічныя навінкі і паціху марыў аб тым часе, калі і ў нас яны паявяцца і так геніяльна пачнуць дапамагаць чытачу.

А хтосьці з чытачоў „Нівы" можа спытаць: „Ну, а як дарагія кнігі ў ЗША?" Мушу сказаць, што дарагія або нават вельмі дарагія. Быў я ў амерыканскай кнігарні і аглядаў альбомы з жывапісам. Кнігі гэтыя каштавалі пяцьдзесят, семдзесят, сто і сто дваццаць долараў. Зразумела, што не кожны чалавек можа дазволіць сабе на куплю такой кнігі. Але нямала ёсць і такіх, якія каштуюць пяць, дзесяць ці дваццаць долараў, і гэта на амерыканскія адносіны нямнога.

Алесь Барскі

ПЕРАД XI З'ЕЗДАМ БГКТ

ЯНКА ЗЕНЮК

Хто як хто, але Янка Зенюк добра ведае праблематыку дзейнасці БГКТ, таму што на працягу многіх гадоў быў ён штатным сакратаром ГП. Ён і далей у курсе ўсіх спраў, як і палажана намесніку старшыні ГП. На XI З'ездзе БГКТ закране ён пытанне ўзняцця на вышэйшы арганізацыйны ўзровень БГКТ-оўскіх мерапрыемстваў і дзейнасці.

Янка Зенюк вядомы на Беласточчыне як намеснік старшыні ваяводскай рады ПРОН. Па прафесіі ён настаўнік. Педагагічны шлях распачаў у 50-тых гадах у пачатковай школе на Гайнаўшчыне, а цяпер ён выкладчык філіяла ВУ у Беластоку. Настойлівы і працавіты гэта чалавек. Не адрываючыся ад прафесіянальнай працы, дабіўся ён навуковага звання доктара педагагічных навук. Працуе на пасадзе дырэктара Ваяводскай педагагічнай бібліятэкі. У мінулым годзе ўдастоены быў звання „Заслужаны настаўнік ПНР". (мх)

МІКАЛАЙ БУШКО

Што Мікалай Бушко дасканалы арганізатар, ведае кожны, хто знаёмы з яго дзейнасцю на ніве культуры. Найбольш выяўляецца гэтая важная рыса падчас арганізоўвання ў Гайнаўцы Дзён царкоўнай музыкі. Дзякуючы яго нястомным намаганням, гэтае нязвыклае мерапрыемства, якое так моцна звязана з пачуццямі беларусаў, заслужана сталася міжнародным. І ў гэтым, між іншым, праяўляецца яго, Бушко Мікалая, служэнне народу. І чым больш ён аддае душэўных сіл гэтай службе, тым больш іх вяртаецца да нашага таленавітага дзеяча культуры. Мікалай Бушко закаханы ў песню, спявае разам са сваім харавым калектывам, памагае іншым. І добра, што ёсць у Прэзідыуме ГП дырэктар Гайнаўскага дома культуры, чалавек вялікага аўтарытэту сярод дзеячоў культуры. (мх)

„МУЗЫКІ" НА БЕЛАСТОЧЧЫНЕ

Захапляліся „Музыкамі" удзельнікі Купалля ў Белавежы і Дня беларускай культуры ў Беластоку. З „Музыкамі" хацелася быць і іх слухаць. І быў я на іх канцэртах — у Чорнай-Беластоцкай і ў Гарадку.

У Чорнай-Беластоцкай

З „Музыкамі" прыехаў у Чорную-Беластоцкую харавы калектыў з Беластока і ён першы выступаў.

Затым беластаччан змянілі гродзенцы. Найперш выступалі музыканты, а сярод іх Валянціна Блінава, якая па-мастацку, з вялікім прафесіяналізмам іграла на скрыпцы. Вялікае зацікаўленне выклікала таксама ігра на валкаўніцы.

Пад музыку сваіх музыкантаў Зоя Дзмітрук з Гродна і Люба Гаўрылюк з Беластока праспявалі частушкі. Гродзенская салістка, а таксама танцоры атрымоўвалі бурныя апладысменты. Адным словам, выступленне ансамбля „Музыкі" было тут вялікай культурнай падзеяй.

Дырэктар мясцовага Дома культуры Ірэна Станішчак сардэчна дзякавала беластаччанам і гродзенцам за дасканалы канцэрт і запрашала прыязджаць часцей.

Пасля абеда, пры вогнішчы, гаспадары наладзілі вечарыну з беларускімі спевакамі і музыкантамі. Панаваў вельмі прыемны і сардэчны настрой. Было гэта адначасова канцавое мерапрыемства з нагоды Дзён Чорнай-Беластоцкай.

У Гарадку

27 чэрвеня ў 18 гадзін запланаваны быў канцэрт „Музыкаў" у Доме культуры імя Кастуся Каліноўскага ў Гарадку. Білетаў не хапіла ўсім ахвотным.

Першым нумарам праграмы была музычная замалёўка „Упартыя музыкі". Адразу выканаўцы прыпалі да спадобы гарадчанам. Давялося ім паўтараць на біс некаторыя песні.

Такой жа цёплай, як прывітанне, была падзяка за канцэрт працаўніцы Дома культуры Ніны Купрашэвіч і заснавальніцы гарадоцкага беларускага хору — Ніны Мушынскай.

Пасля адбылася супольная вячэра ў сталовай трыкатажнай фабрыкі. Перад уваходам у яе гарадоцкія харысткі спатыкалі „Музыкаў" традыцыйнай песняй *„Вітаем, вітаем, вас госці дарагія, жадаем, жадаем вам доўга, доўга жыць"*. Тут са словам прызнання і ўдзячнасці выступіў працаўнік Дома культуры Іван Карповіч. Прамаўлялі таксама Ніна Мушынская і Сцяпан Копа, які праз увесь час ад імя Ваяводскага дома культуры апекаваўся гродзенцамі. Ад гродзенцаў выступіла прадстаўніца абласнога аддзела культуры — Валянціна Мядзведзь. Госці і гаспадары абмяняліся сімвалічнымі падарункамі. Ад імя Прэзідыума ГП выступіў Міхась Хмялеўскі і ўручыў гасцям кніжныя выданні Галоўнага праўлення БГКТ.

* * *

— А як прайшлі канцэрты ў іншых мясцовасцях? — на гэтае пытанне адказаў мастацкі кіраўнік „Музыкаў" Валеры Самуйлін.

— Вельмі сардэчна прымалі нас у Бельску. Гэта сама было ў Гайнаўцы і ў Мілейчыцах. А вось у Сямяцічах канцэрт не адбыўся, не сабраліся людзі.

(мх)

КУПАЛЛЕ Ў БЕЛАВЕЖЫ

(Працяг са стар. 1)

Усе хваляваліся, што дождж можа сапсаваць мерапрыемства, бо з раніцы ішоў дождж і праз увесь дзень перакачваліся хмары, марасіла. Але, мусіць, Бог вельмі прыхільны да беларускіх мерапрыемсваў. Выпагадзілася, так як гэта бывала ўжо некалькі разоў раней.

Змяркала, калі БГКТ-оўскія самаходы затрымаліся на месцы стаянак. З іх выходзілі госці і харавыя калектывы, выносілі вянкі і запальвалі на іх свечкі, устаўляліся на сцяжынцы, якая вяла да перона-эстрады. І рушыла гэтая калона, панясласе песня:

Купалінка, купалінка,
Цёмная ночка,
Цёмная ночка,
А дзе твая дочка?!

Спявалі калектывы, спявалі ўсе, хто ішоў за асветленымі свечкамі вянкамі. Цудоўнае, непаўторнае шэсце. Урачыста ўнасіліся вянкі на эстраду і ўстаўляліся на сталах. Кожны вянок іншы, кожны ў квецці, кожны прыгожы. А на тым, што пасярэдзіне, надпіс: „Ноч Купалы".

Затым раздаецца голас старшыні ГП БГКТ **д-ра Аляксандра Баршчэўскага.** Расказаў ён пра старажытную традыцыю Купалля, сардэчна прывітаў гасцей з Варшавы і Вроцлава, з Савецкай Беларусі і са Злучаных Штатаў Амерыкі, удзельнікаў навуковай канферэнцыі. Паінфармаваў і аб тым, што **Мікола Заморскі** з ЗША прывёз на беларускі музей 700 долараў ад амерыканскіх беларусаў.

Старшыню ГП змянілі **Валянціна Ласкевіч** і **Мікалай Бушко,** якія, як заўсёды, умела павялі канцэрт. Распачаў яго **гайнаўскі харавы калектыў** купалаўскай песняй:

Ой рана, рана на Івана,
Проці Івана, ночка мала.

Прыгожа спяваў гайнаўскі хор. Сэрца замірала ад радасці. Іх песні кранаді душу родным словам.

Шумяць вербы, шумяць ліпы
Што я пасадзіла...

Гэта ўжо песня **„Чыжавян" з Чыжоў.** Яны ад двух гадоў нястомна працуюць над мастацкім узроўнем і маюць ўжо значныя дасягненні.

„Васілёчкі" з Бельска таксама сваё выступленне пачалі купалаўскай песняй:

Сёння купалле, а заўтра Ян,
Ой, будзе, хлопчыкі, ўсё ліха вам...

А пасля пра сябе, пра кветкі васілёчкі.

Прыйшла чарга на выступленне **хору з Беластока.** Прыемна паплыла меладыйная песня, узятая з рэпертуару **„Лявонаў":**

Гэта было летам ранняю парою,
Гаварыла Лена пра любоў са мною.

А пасля зноў дасканалая песня, дасканала выкананая:

А ў полі тры крынічанькі,
Там стаялі тры дзявічанькі,
Чарнявая, ды бялявая,
Трэцця руса кучаравая.

Зразумела, не магло абысціся без нашых вядомых салістаў. **Люба Гаўрылюк** і **Аля Дубец,** а таксама **Юрка Налівайка** і **Сцяпан Копа** выканалі па некалькі песень. У Белавежы, на ўзлонні прыроды, яшчэ лепей, яшчэ прыгажэй гучалі песні і несліся далёка ў пушчу ў пошуках кветкі папараці, „ведзьмаў" і іншых купальскіх атракцыёнаў.

А потым неспадзеўка. Выйшлі на эстраду нашы госці, калектыў **„Музыкі" з Гродна.** І адазваліся беларускія інструменты — ражок, дудкі, цымбалы, валкаўніца, труба. Галасістая прыгажуня **Зоя Дзмітрук** спявала, дэкламавала, кружылася, быццам плыла па эстрадзе, а танцоры энергічна, жыва выконвалі беларускія танцы.

На тварах прысутных відаць было задавальненне, духоўная асалода, удзячнасць. Можна смела сказаць, што ўвесь купалаўскі канцэрт быў духоўным беларускім банкетам. Мінскі пісьменнік **Барыс Сачанка** сказаў: *„Нізкі вам паклон, дарагія сябры. Якія вялікія сілы тояцца ў беларускім народзе на Беласточчыне, гэта для нас проста адкрыццё".* А **прафесар Томас Бэрд** з Нью-Йорка заявіў: *„Такога чагосьці я нідзе не бачыў. Шчыра вам дзякую за гэта".*

Набліжалася поўнач. І вось зноў паплыла „Купалінка", а дзяўчаты з калектываў забралі вянкі і з песняй панеслі іх на рэчку, каб пусціць іх на ваду. За імі ішлі ўсе прысутныя, каб пабачыць, як плывуць вянкі, адзін за другім, памаленьку, велічна, адбіваючыся свечкамі ў вадзе, як аддаляюцца і быццам моргаюць да сваіх гледачоў.

З „Купалінкай" вярнуліся мы да аўтобусаў і адправіліся у Старую Белавежу, дзе чакала нас вогнішча, гарачы біґос і каўбасы.

Пры вогнішчы тэатральны калектыў **„Парнас" з Бельска** выступіў з купалаўскім спектаклем.

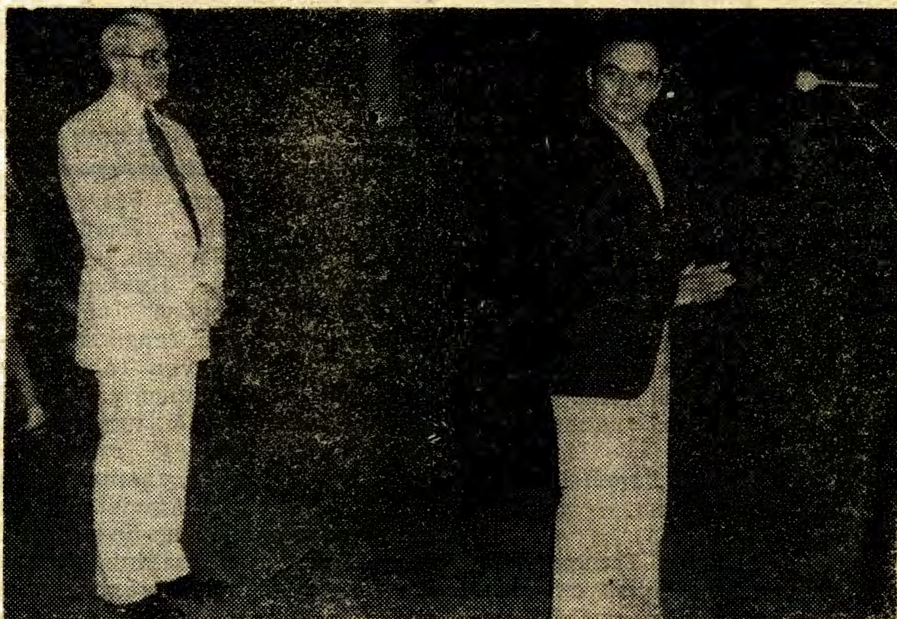
Белавежскае Купалле было праведзена па-нашаму, па-беларуску, з вялікай сардэчнасцю. Здавалася, што разам з намі радуецца Белавежская пушча, наша родная зямля і зоркі над ёю, што яны зычаць нам, каб збываліся нашы мары, нашы надзеі, каб кожны год у радасці і спакоі мы тут сустракаліся, каб з намі былі нашыя браты-суседзі з-за мяжы, бо лягчэй нам дыхаецца, бо гэтым падкрэсліваецца еднасць усіх беларусаў.

Міхась Хмялеўскі

Фота Тадэвуша Тапольскага

Канцэрт прадаўжаецца. На эстрадзе (злева): Зоя Дзмітрук з Гродна, Валянціна Ласкевіч і Мікалай Бушко.

Ад імя гасцей выступілі: Барыс Сачанка з Мінска і Томас Бэрд з Нью-Йорка (злева).

Жыла-была легенда

ВЫБІРАЕЦЦА ЯК ГАБРЫЛЬ НА МШУ

У Нараўчанскай гміне, у трохвугольніку паміж збежышчам рэк Нараўкі і Нарвы, непадалёк Ляшукоў, Міхнаўкі і Сушчы, ляжыць невялічкая вёска Церамкі. Налічвае ўсяго сем гаспадароў. Прыгожая назва — памяншальна-ласкальная форма слова **церам.** „Тлумачальны слоўнік беларускай мовы" пад тэрмінам „церам" падае: „У Старажытнай Русі — высокі баярскі або княжацкі дом ў выглядзе вежы". Прыпомнілася мне, як у мінулым годзе, калі я быў у адной вёсцы на Бельшчыне, старэнькая бабулька расказвала: „Всё одін пэрэд одным! Всё одін пэрэд одным! Нэ хаты, а тэрэма ставят". Магчыма і Церамкі маюць у сваім мінулым нешта з высокапастаўленасці, але гэта справа тапанімії і гісторыі.

Вось і ў гэтай вёсачцы, а можа недзе на яе ўскраіне жыў даўным-даўно Габрыль — чалавек млявы, ў пэўным сэнсе няўдачнік з запаволеным рэфлексам. Калі людзі жніво пачыналі, ён з сенажацямі справіцца ніяк яшчэ не мог, калі пачынаў жаць — людзі бульбу капаць выходзілі, а пакуль за матыку узяўся, дык і прымаразкі пайшлі. Ажаніцца ніяк не мог, нават самая калтыжная не хацела замуж за Габрыля выходзіць. І жыў гэтак здзівачэлым бабылём. „Ці чары мо нехта нейкія кінуў, ці кляймо нейкае на нашым родзе вісіць?" — разважаў у думках Габрыль. Паскардзіўся аднойчы, будучы на рынку ў Міхалове, нейкаму незнаёмаму: „Працую так, як і другія, стараюся, а ўсё не так як у людзей выходзіць. І ад Бога грэх, і ад людзей смех, як гэта кажуць". Прытым цяжка ўздыхнуў. „Так, так" — паківаў галавою незнаёмы. „А для Бога ты хаця хвіліну часу меў?" — сказаў і знік. Габрыль хацеў яшчэ нешта спытаць, нешта вытлумачыць, але таго як і не было. Зумеўся Габрыль. Аднак цвёрда рашыў ісці ў бліжэйшую нядзелю і памаліцца, а нават малебен закупіць, каб усе няўдацтвы з сябе зняць. І тут задумаўся — невядома што незнаёмы меў на думцы — касцёл ці царкву, закупіць малебен ці падаць на мшу? У Ляўкова да бацюшкі ці ў Нараўку да ксяндза падацца? Усю дарогу думаў, ноч не спаў, думаў, раніцай на галаве валасы дзёр і вырашыў, што ў адну нядзелю пойдзе ў касцёл, а ў другую ў царкву. Калі здавалася, што ўсё ўжо ясна, паявілася пытанне — куды ісці ў гэтую нядзелю, а куды ў наступную? Думаў Габрыль усё ды думаў і далей выходзіў сенажаці пачынаць, калі ў людзей жніво поўным ходам ішло. А людзям ўсё гаварыў: „Пайду вось у нядзелю, закуплю малебен і на мяне ласка спльве. А можа лепш мшу? — пытаў праз хвіліну сам сябе ў думках.

І пачалі з таго часу гаварыць тут аб чалавеку няўпэўненым, нерашучым, размазні — „Выбіраецца як Габрыль на мшу".

Міхась Шаховіч

ПРАЙШЛО 1000 ГАДОЎ

Гэтым восьмым адзрэзкам заканчваем гутарку аб гісторыі праваслаўя на Беласточчыне, якую мы вялі з а. Р. Сасною, настаяцелем Рыбалаўскага прыхода.

У НАШ ЧАС

Ад верасня 1939 г. Беласточчына належыць да Мінскай епархіі, падлягаючы мітрапаліту Беларусі. Пасля вызвалення Беласточчыны, па загаду архіепіскапа Мінскага і ўсяе Беларусі кіраванне беластоцка-бельскай епірхіяй прыняў благачынны бельскі.

Пасля вайны, пакуль не быў выбраны мітрапаліт, царквой кіравала Часовая калегія на чале з беластоцка-бельскім архіепіскапам Цімафеем.

У 1949 г. быў адкрыты 121 праваслаўны прыход. Тэрыторыя была падзелена на тры епархіі: варшаўска-бельскую, беластоцка-гданьскую і лодзінска-вроцлаўскую. Мітрапаліт Дыянісій уступіў у 1948 г. і ў тым жа годзе закончыўся працэс аўтакефалізацыі праваслаўнай царквы ў Польшчы. Сінод Маскоўскага патрыярхату пастановай ад 22 чэрвеня 1948 г. благаславіў гэты факт, адабраючы кананічную лучнасць з Рускай праваслаўнай царквой. Па просьбе Праваслаўнай аўтакефальнай царквы ў Польшчы Руская царква прыслала архіепіскапа Макарыя, які кіраваў царквой у Польшчы ад 1951 г.

Год 1955. Структура царквы ў Польшчы прадстаўляецца наступным чынам. Ёсць чатыры епархіі: 1) варшаўска-бельская — 62 прыходы, 2) беластоцка-гданьская — 53 прыходы, 3) лодзінска-пазнанская — 15 прыходаў, 4) вроцлаўска-шчэцінская — 39 прыходаў.

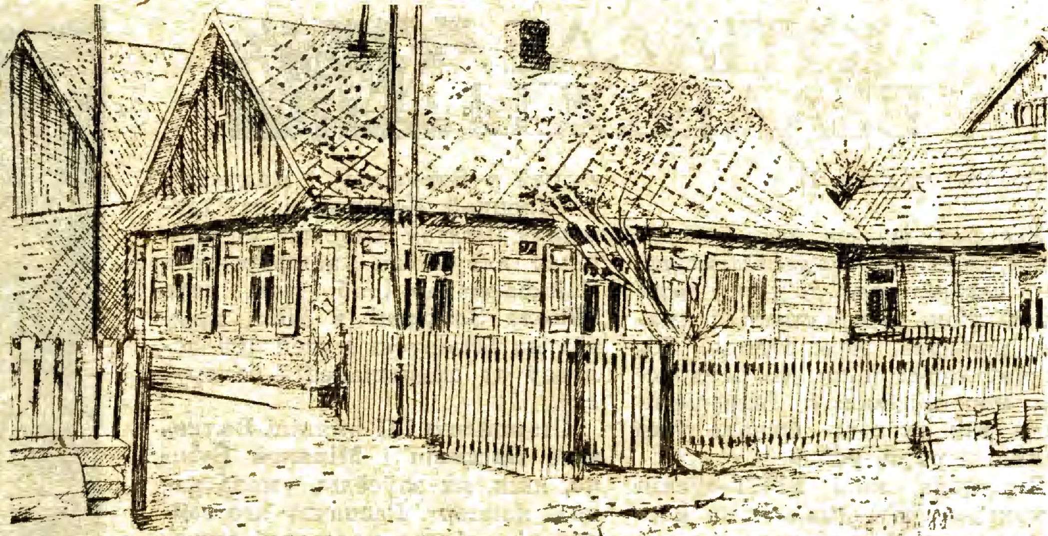
Год 1974. 1) варшаўска-бельская епархія — 110 прыходаў, 2) беластоцка-гданьская — 51 прыход, 3) лодзінска-пазнанская — 14 прыходаў, 4) вроцлаўска-шчэцінская — 54 прыходы.

Беластоцкае ваяводства знаходзіцца ў межах дзейнасці дзвюх епархій: варшаўска-бельскай і беластоцка-гданьскай. Граніца ідзе па рацэ Нарве. Да першай епархіі належаць прыходы ад левага берага ракі, да другой — ад правага берага. Ёсць тры выключэнні. Гэта прыходы ў Пухлах, Рыбалах і Трасцянцы, якія, знаходзячыся на правым беразе ракі, рашэннем мітрапаліта варшаўскага вясной 1958 г. былі далучаны да варшаўска-бельскай епархіі. Гэтая епархія мае чатыры благачынні. 1) Благачынне бельскае (у дужках падаем існуючыя пры прыходах філіялы або могільнікавыя цэрквы): Аўгустова (Стрыкі), Бельск — Нараджэння Дзевы Марыі (Катлы), Бельск — Св. Міхала (могільнікавая царква), Бельск — Васкрасенская (Парцава), Боцькі (Дубна, Андрыянкі, Кнарыды), Вулька-Выганоўская, Малешы (Бранск), Орля (мог.), Пасынкі (мог.), Рыбалы (мог. Паўлы, Войшкі, Петрашкі), Райск (Храбалы), Плёскі (мог. і Кнаразы), Сасіны (Сабятына), Шчыты. 2) Благачынне гайнаўскае: Белавежа (мог.), Вярсток (Апака-Вялікая), Гайнаўка (мог. і капліца Горнае), Дубічы-Царк., Дубіны (капл. Крынічка, мог.), Косная, Кляшчэлі (Дабрывада), Чаромха, Кузава (Вулька-Тэрахоўская), Курашава (Ляды), Ляўкова-Старое (мог.), Нараўка, Новаберазова (мог., Вазнясенская), Семяноўка (мог.), Стары Корнін (св. Анны, Мора), Чыжы (мог., Койлы). 3) Благачынне нарвянскае: Клейнікі (мог., Козлікі), Ласінка (мог.), Нарва (мог., Адрынкі), Пухлы, Трасцянка (мог.), Тыневічы-Вялікія. 4) Благачынне сямяціцкае: Грабарка (манастыр св. Марыі Марфы, царква Спаса, св. Варвары — Трапезная), Гродзіск (мог. Чорная Вялікая), Жэрчыцы (мог., Журобіцы), Зубачы (мог., Палоўцы), Драгічын, Мельнік (мог.), Мілейчыцы (мог.), Наройкі, Рагачы, Сямяцічы (мог., Рагаўка), Такары, Цяляцічы (мог.), Цехановец, Чорная-Царкоўная.

Беластоцка-гданьская епархія ахоплівае на тэрыторыі Беласточчыны 3 благачынні: 1) Благачынне беластоцкае: Беласток (Марыі-Магдаліны), Беласток-Выгода, Беласток-Дайліды, Беласток-Старасельцы, Ва-

(Працяг на стар. 7)

СВОЙСКІЯ МАЛЮНКІ

Старая хата ў Дубічах-Царкоўных.

Мал. У. Петрука.

ЗНАЁМСТВА З КАЗАХСТАНАМ

Рабочы выдавецкі кааператыў „Прэса-Кніжка-Рух“ арганізаваў у памяшканні Клуба міжнароднай кніжкі і прэсы ў Беластоку выстаўку кніжкі Казахскай ССР. З гэтай нагоды 24 чэрвеня прыбыла ў Беласток чатырохасабовая дэлегацыя Дзяржаўнага камітэта па справах выдавецтваў, паліграфіі і кніжнага гандлю Казахскай рэспублікі на чале з намеснікам старшыні гэтай установы Муканам Калібакавічам Мамажанавым.

Адрыццё кніжнай выстаўкі ў Беластоку сталася святам казахскай кніжкі, знаёмствам з Казахстанам, які мае плошчу больш чым у 8 разоў большую за Польшчу (2715,1 тыс. кв. км), а насельніцтва там звыш 13 мільёнаў чалавек. Сталіцай з'яўляецца Алма-Ата з мільённым насельніцтвам.

Дзякуючы сацыялістычным пераўтварэнням Казахстан стаў магутнай індустрыяльнай рэспублікай, зерневай і жывёлагадоўчай базай краіны.

Тут, на старажытнай казахскай зямлі ўпершыню на свеце стала працаваць атамная электрастанцыя. Мірны атам даў жыццядайную вільгаць Маншышлацкай пустыні, энергію і цяпло — людзям.

Адсюль, з казахскай зямлі, адпраўляюцца савецкія звёздныя караблі на работу ў космас. Казахстан — край, у якім побач мора і пустыня, стэпы і горы, вечныя снягі і вялікія лясы. Гэта сапраўдная краіна кантрастаў.

Там цаліна стала сімвалам мужнасці савецкіх людзей. Трыццаць гадоў таму назад ехалі ў Казахстан пасланцы ўсіх рэспублік асвойваць неабжытыя землі. Цяпер на прасторах стэпаў калосяцца пшанічныя палі. Утворана там сотні саўгасных пасёлкаў, пракладзены дарогі, водаправоды, электраліній.

„Зямля шчодрая, у каго рукі добрыя“, — гаворыць народная мудрасць. Зямля Казахстана багатая не толькі залатой пшаніцай. Яна дае чалавеку бавоўну і рыс, яблыкі і вінаград, буракі і бульбу. Цяпер у рэспубліцы каля 250 буйных спецыялізаваных мясных і 270 малочных саўгасаў і калгасаў, больш як 690 авечкагадоўчых гаспадарак.

У рэспубліцы паспяхова дзейнічае 55 вышэйшых школ, 246 тэхнікумаў, у якіх навучаецца амаль паўмільёна моладзі, больш як па 400 спецыяльнасцях.

У Казахстане моцна развіта чорная металургія. Адтуль кожная дзесятая тона таварнай жалезнай руды. Там сканцэнтравана ўся здабыча хромавых руд. Сакалоўска-Сарбайскае і Лісакоўскае месцараджэнні забяспечваюць сыравінай металургічныя заводы не толькі Казах-

(Працяг на стар. 8)

ПА ШЛЯХАХ ЗЯЛЁНАЙ БЕЛАРУСІ

(Працяг са стар. 1)

— Але ў гэтым шматнацыянальным асяроддзі, — заўважыла Данута Янаўна, — знайшліся выдатныя, таленавітыя і шчырыя беларусы. Для прыкладу, назаву вам два прозвішчы. Гэта вядомы пісьменнік-празаік **Уладзімір Арлоў** і мастак **Сяргэй Сокалаў-Воюш**. Гэта моцныя людзі. Між іншым, наладзілі яны курсы па вывучэнню беларускай мовы, гісторыі і культуры. Дзякуючы іх намаганням, у гэтым жа Наваполацку адкрыты ў адной школе адзін клас, у якім навучанне ўсіх прадметаў вядзецца па-беларуску. Раней наваполачане не мелі ў сябе магчымасці вучыць дзяцей на роднай мове. Здарылася нават так, што вось сынок гэтага ж Сяржука Сокалава-Воюша проста не пайшоў у школу, бо бацькі, свядомыя і шчырыя беларусы, не захацелі, каб іх дзіця распачынала навуку па-руску. Калі гэты беларускі клас адкрылі, дык і Сокалавы паслалі ў школу свайго хлопчыка, хаця па ўзросце павінен ён быць ужо ў другім класе...

— І што цікава, — адзначае Данута Янаўна, — у гэты беларускі клас вельмі ж ахвотна запісваюць сваіх дзяцей бацькі іншых нацыянальнасцей, асабліва ўраджэнцы азіяцкіх рэспублік, скажам, казбекі. Ёсць нават у Наваполацку адна таленавітая дзяўчына, менавіта казбечка па нацыянальнасці, якая нават вершы піша на-беларуску, вельмі ж удалыя вершы...

— ... як Навум Гальпяровіч з таго ж Наваполацка, — дакінуў я ад сябе...

— ... як Навум Гальпяровіч, гэта ж таксама беларускі паэт па прызванню, а журналіст радыё па прафесіі, — згадзілася Данута Янаўна і дабавіла: — Дарэчы, там жа, у Наваполацку, завёўся гэтакі ж звычай, што ў час збораў іхняга літаратурнага гурту „Крыніца“ беларусы сядаюць з аднаго боку стала, а падстаўнікі іншых нацыянальнасцей займаюць месца насупраць. Спрэчкі зацягваюцца між імі да позняй ночы. Але найцяжэй прывіць пашану да роднага карэнным беларусам. Вось у гэтым жа Наваполацку здарылася так: калі Сяржук Сокалаў-Воюш з Уладзімірам Арловым ды іншымі членамі тамашняга патрыятычнага гурту пачалі агітаваць за беларускую школу, дык адразу разгарнулася і контрагітацыя, каб не было беларускіх класаў, бо яны, маўляў, нікому не патрэбны і нічаму не служаць. То ж вышэйшых беларускіх школ у БССР няма, усе справы вядуцца на рускай мове, адміністрацыя савецкая і партыйная працуе па-руску... Дык навошта дзіцяці забіваць мазгі непатрэбным прадметам? Вазьмі і дакажы такому „абывацелю“, што без мовы прападзе і нацыя... Здарылася вось у нашай Гародні, — прадаўжае Данута Янаўна. — „Гродненская правда“ аб'явіла, што па рашэнню гарадскіх асветных улад будуць адкрыты два беларускамоўныя класы. Я пацікавілася гэтай праблемай. Аказалася, што ў гэтай жа школе правялі агульны сход бацькоў і бацькі адмовіліся ад навучання дзяцей па-беларуску. А ў Мінску, у сталіцы нашай жа Беларускай рэспублікі, жыве адна маладая сям'я, якую я добра ведаю. У іх дзве дачушкі. Дык старэйшую бацька вазіў у вясковую школу, бо тады яшчэ ў Мінску не было дзе ёй вучыцца на роднай мове. Калі падрасла другая дачка, дык бацька запёрся, што нікуды вазіць яе не будзе і рашуча патрабуе, каб яна на месцы, у родным горадзе, усе прадметы вывучала па-беларуску. І дзяўчынка доўгі час адна сядзела ў класе і яе адну вучылі па-беларуску.

Сапраўды, нялёгка прабіцца цераз напластаванне закаранелых поглядаў, якія выводзяцца з таго змрочнага часу, калі падобныя нацыянальныя імкненні лічыліся звычайным нацыяналізмам і выкараняліся ў найлепшым выпадку высылкай бацькоў у кампанію белых мядзведзяў.

— Адзін паратунак для нашай беларускай нацыі, — гаворыць Данута Бічэль-Загнетава, — я бачу ў тым, што адраджэнскі патрыятычны рух заваёўвае ў апошніх гадах усё новых прыхільнікаў. Беларускія гурты дзейнічаюць у Оршы, — тут

(Пачатак у папярэднім нумары)

КЛІКАЛА РОДНАЯ ЗЯМЛЯ...

На трасе нашага вандравання — Краснае Сяло. Сяло сапраўды краснае, значыць, вельмі прыгожае. Нягледзячы аднак на прыгажосць, гісторыя жорстка дасведчыла жыхароў вёскі. У першыя пасляваенныя гады ў наваколлі ішла вострая барацьба (у недалёкіх Боцьках памятны разгром міліцыі). Барацьба ішла, з аднаго боку, за змену існуючага парадку (дзеля гэтага банды не шкадавалі жорсткасці), з другога боку, тутэйшыя жыхары абаранялі жыццё сваё і сваіх блізкіх, абаранялі чалавечую годнасць. Зімою 1946 года банда „Бурага“ вывезла з Краснага Сяла ў невядомым кірунку дзевяць тутэйшых беларускіх мужчын, якія праяўлялі найбольшую актыўнасць ва ўвядзенні новага ладу. Адвезлі іх далёка ад вёскі і расстралялі. Людзі расказвалі потым, што незакапаныя целы забітых цягалі сабакі.

Памяць аб загінуўшых жыве ў людзях дагэтуль. Заўсёды ля помніка загінуўшым ляжаць свежыя кветкі. Летам нехта ўскладвае сінія васілёчкі, гэтыя простыя, палявыя кветкі, якія, аднак, так многа нам гавораць...

Дарога з Краснага Сяла да Шашыл абложана аграмаднымі валунамі. Далей лес, узгорак, і вачам расцягваецца вялікая даліна ракі Нурэц. Недзе там за балотам прытуліліся да цішыні бязмежных лугоў Шашылы. Інакш кажучы, гэта „край свету“. Вёска сярод дрыгвы, здаўна была спалучана са светам толькі адной дарогай. Жыццё шашылаўцаў пачыналася з балота. Балота давала есці людзям і іхняму дабытку, балота сханяла прад „злымі сёго свету“. Але і балоты былі неаднойчы жорсткімі... Сёння рэчку спрамілі, колішнія багны пераўтварыліся ў бязмежныя лугі, засталася, аднак, тая спрадвечная ранішняя цішыня, якую трывожыць часам толькі брэх сабак, піянне пеўняў і мычанне кароў.

Своеасаблівая вёска выглядае імглістай раніцай, калі глядзіш на яе з узгорку „Кабылі галовы“. Адчуваецца, быццам бы на зямлю глядзеў з неба. Усюды імгла, усюды бела. Толькі вярхі шашылаўскіх стрэх выглядаюць з імглы. Здаецца, што ўзгорак і стрэхі дамоў плывуць па сусветным акіяне...

У даліне цячэ Нурэц. Быў ён сведкам не аднаго цікавага здарэння. На беразе знаходзіцца невялікі круглы ўзгорак, які шашылаўцы называюць „замковіско“. Кажуць некаторыя, што зямлю на „замковіско“ нанасілі шапкамі татары. Але ж ці татарам патрэбілася нешта будаваць? Найбольш верагоднае меркаванне аднаго дзядзькі: некалі тут стаяў замак, ад таго і назвалі „замковіско“. Мо сапраўды тут было перад вякамі гарадзішча нашых продкаў? Месца ў непраходнай дрыгве, адкінутае на некалькі вёрст ад Мельніцкага гасцінца, было добрым сховішчам. Мо тут хаваліся бельскія жыхары перад татарскай навалай? Мо тут абараняліся ад крыжакоў ці шведаў?!. Таямніцай абвеяны таксама вялікі ўзгорак на другім беразе ракі — „Кабылі галэвы“. Яшчэ нядаўна людзі часта знаходзілі на ўзгорку конскія шкілеты. Нічога больш — толькі косці і чэрапы. Дык якая ж бяда некалі здарылася тут? Гэтыя пытанні хвалююць. Мабыць, пакуль яны не разгаданыя...

Ад Шашыл бездарожжамі можна дабрацца ў Паўлінова. Крутая, вузкая вуліца, маленькія хаткі з жураўлямі пасля калодцаў і мноства дрэў... Асаблівае месца ў вёсцы — парк дворскі. Сам двор дастаяў да сёння толькі ў невялікай частцы. Засталіся толькі некаторыя гаспадарскія будынкі. У паўздзічэлым парку над сажалкамі растуць шматвяковыя дубы. Ляжыць пад адным дубам вялікі камень, на якім яшчэ некалькі гадоў таму назад можна было прачытаць надпіс, які сведчыў, што ў 1793 годзе сядзеў на ім апошні польскі кароль Станіслаў Панятоўскі. Дворскі парк спалучаецца з сасновым лесам. Лесам і лугамі можна дайсці да Волькі-Выганоўскай. У вёсцы знаходзіцца Пакроўская царква, у якой шмат гадоў таму назад служыў а. Міхал Баброўскі, свяшчэннік з вялікімі гісторыязафічнымі амбіцыямі...

Недалёка ад Волькі-Выганоўскай — загубленае ў „сухіх“ прасторах Бельшчыны маленькае возера. Недзе блізка адсюль знаходзіцца мяжа паміж Бельшчынай і Гайнаўшчынай. Наступная вёска на шляху нашай вандроўкі — Сакі, ляжыць ужо на Гайнаўшчыне. Што цікавага ў гэтай вёсцы?

За сялом на ўзгорку, на краю лесу больш за трыста гадоў таму назад нашыя продкі пабудавалі храм і асвяцілі імем Дзмітрыя Салунскага. Змяняліся каралі, уладальнікі гэтых земель, праходзілі войны і няшчасці, а царква ўсё ж стаяла.

Сакоўская царква мае своеасаблівы ўнутраны выгляд. Уражваюць перш за ўсё іконы, маляваныя з выразным уплывам заходнееўрапейскага мастацтва. Царква ў Саках, як і большасць на Падляшшы, была на працягу некалькіх стагоддзяў уніяцкай. У 1839 годзе выйшаў царскі ўказ аб зносе уніі. Цэрквы пачалі рамантаваць і адкідаць або замалёўваць усё, што сведчыла б аб уніі.

Да сёння на званіцы і райскіх варотах можна пабачыць чатырохраменны, грэчаскі крыж, а святары карыстаюцца літургічнымі кнігамі, надрукаванымі перад 1839 годам.

Прайшоўшы невялікую частку нашай Бацькаўшчыны, можна было пераканацца, якія вялікія духоўныя і культурныя багацці хавае перад людзьмі наша зямля. Трэба толькі хацець жыць духам зямлі нашай. І добра было б, калі б на некаторыя справы і здарэнні, закранутыя ў нарысе, свой аб'ектыўны погляд выказалі гісторыкі.

Мікола Сахарэвіч,
г. Бельск

лідэрам, дарэчы, з'яўляецца звычайны рабочы; у Віцебску ёсць таксама гэтакі клуб; завяліся яны і ў раённых цэнтрах, вось у Заслаўі існуе і працуе моцная група. У Навагрудку, у Лідзе, у Маладзечне (душой якога з'яўляецца Мікола Ярмаловіч). Ёсць яшчэ і іншыя, пра якія я менш чула і ведаю. Ужо некалькі разоў наладжвалі яны свае з'езды, якія прынялося называць **соймамі**. На свае соймы беларускія гуртоўцы запрашаюць сваіх суайчыннікаў з Масквы і Ленінграда і з многіх іншых гарадоў, дзе заснаваліся беларускія зямляцтвы. Запрашаюць таксама і прадстаўнікоў нацыянальных гуртаў з іншых рэспублік, аднолькава што ад суседзяў, як і з далёкіх старонак савецкага краю. У час гэтых соймаў дзеляцца яны вопытам, падмоцоўваюць свае сілы ў адраджэнскіх імкненнях. Ды ўсё гэта адбываецца нефармальна, на грамадскіх пачатках, за кошт удзельнікаў, абаснавана на іх энтузіязме і ахвярнасці.

Соймы і публічныя сустрэчы даюць магчымасць паказацца насельніцтву, замуціць застыўшую ваду. Падобную ролю адыгрываюць іншыя публічныя мерапрыемствы гэтых патрыятычных гуртаў. Гэта ж яны ўпершыню выкарысталі старажытны абрад дзядаў, каб прыпомніць свету імёны ахвяр сталінскага тэрору. Бадай, і вы чулі аб гэтых беларускіх дзядах, наладжаных у Мінску...

А вось сёлета ў маі быў наладжаны заплыў па Дзвіне. Сумесна плылі і беларусы, і латышы, з удзелам нашых рок-груп, такіх як: „Мроя“, „Рокаш“, „Тутэйшыя“. Спыняючыся ў розных месцах на беразе Дзвіны, пратэставалі яны супроць пабудовы нерэнтабельнай атамнай электрастанцыі ў Даўгапілсе. Яны свой голас далучылі да пратэсту вучоных і абаронцаў роднай прыроды. І... перамаглі. Другі заплыў адбыўся ў гэтым годзе. Наладзілі яго па Прыпяці. Тут маладыя абаронцы роднай экалогіі пратэставалі супроць абвалоўвання гэтай ракі, а таксама, каб не нішчыць беларускіх балот... На жаль, на гэты раз яшчэ без поспехаў... Але змаганне прадаўжаецца і я цэлым сваім сэрцам на баку гэтага змагання.

Па шляхах зялёнай Беларусі плыве Заходняя Дзвіна. Тут краявід з Замкавай гары ў Полацку.

— рашуча сцвердзіла Данута Янаўна.

— Данута Янаўна, — адазваўся я, — не ўспомнілі мы яшчэ аб вашых намаганнях за пабудову помніка Кастусю Каліноўскаму ў Гродне...

— Не ўспомнілі мы яшчэ пра многае, бо пра ўсё не раскажаш. А на помнік Кастусю Каліноўскаму мы, сапраўды, накапляем грошы, як вы на Гайнаўскі музей. Калі настане час урачыстага адкрыцця гэтага помніка, тады мы пастараемся вас запрасіць у Гродна. Пабачыце і напішаце... Дык да пабачэння!

Запісаў
Віктар Рудчык
Фота аўтара

ХТО НАПІСАЎ ПЕСНЮ „ДЗЕ БЫ ТЫ НЕ ПАСЯЛІЎСЯ“?

У фанатэцы Уладзіміра Праховіча, рэдактара беларускіх радыёперадач, гэтая песня запісана ў выкананні калектыву „Тыневічанкі“ з Тыневіч Вялікіх. І ад „Тыневічанак“ пайшла яе слава. Праховіч атрымлівае на яе многа заказаў. У сольным выкананні я нядаўна яе чула ад слянзачкі Ірыны Півавар у Дубічах-Царкоўных. Гэтую ж песню Ірына па-за конкурсам заспявала на цэнтральным аглядзе „Беларуская песня '88“ у Беластоцкай філармоніі, выклікаючы авацыю слухачоў. Песню ўжо спяваюць многія. І самае радаснае, што песню спяваюць дзеці. Яна прагучала на аглядах школьнага конкурсу „Беларускай песні“. Яе на самым пачатку 4-гадзіннага канцэрту на свяце беларускай культуры ў Беластоку па-мастацку праспявала маленькая дзяўчынка з Чыжоў Юліянна Карзуновіч, вучаніца настаўніцы Ніны Абрамюк. Я. Чэрнякевіч у папярэднім нумары піша аб ёй, як народнай.

Песня, у якой адна са зваротак гучыць: „Ганарыся мовай роднай, ты яе не забывай, а калі хто запытае: беларус ты — добра знай!“, стала своеасаблівым гітам на Беласточчыне.

Хто песню напісаў? Не ведаем. Хто аўтар слоў і мелодыі? Нас пра гэта запытаў, між іншым, вядомы беларускі пісьменнік Барыс Сачанка, слухаючы песню ў выкананні Юліяны. І мы не ўмелі адказаць.

Хто ведае — скажыце. Звяртаемся і да „Тыневічанак“: вы пусцілі песню ў свет — адкуль яе ўзялі? **(вв)**

ЦІ САПРАЎДЫ ПАРАДОКСЫ?

Трэба ж было, каб Яновіч у артыкуле аб сваёй „экскурсіі“ па гарадах „На захадзе Польшчы“ прыгадаў і маё існаванне на гэтым абшары. У выніку гэтага — чаго можна было і спадзявацца — людзі пішуць і пытаюцца пра спатканне з Сакратам. I не дзіва, што чытачы „Нівы“ хочуць ведаць больш пра тое падарожжа, аб якім Яновіч паведаміў чытачоў амаль толькі намёкамі. Куды ўжо больш было сказана — у той жа самай „Ніве“ — аб самой толькі вроцлаўскай сустрэчы Яновіча Міколам Івановым.

Можа, наперакор Сакрату я аб тым, што і на захадзе Польшчы можна пагутарыць па-беларуску намнога часцей, чым мы падазраваем, скажу слоў некалькі. Па-мойму, гэта не парадокс, што людзі, якім давялося жыць воддаль ад месца нараджэння, захоўваюць мову, на якой маці калыханкі ім спявала. Не парадоксам, а псіхалагічнай абумоўленасцю будзе таксама і боязь гаварыць пасвойму дома, калі суседзі да нашай мовы варожа адносяцца. Шмат што мы пра гэта ведаем з вопыту. Пашырэнне грамадскага вопыту ў рамках часцейшых сустрэч беларускіх пісьменнікаў і паэтаў з жыхарамі ўсёй Польшчы ой як прыгадзілася б — і грамадзянам і літаратарам. Колькі ж адкрылася б нашых прыхільнікаў, пра якіх мы ніколі нічога не ведаем! Шмат і нашых праціўнікаў, пазнаўшы дакладней гістарычную праўду, змяніла б да нас адносіны. Мне даводзілася таксама часам абменьвацца думкамі з рознымі людзьмі на нашу тэму. I не адзін раз аказвалася, што чалавек, якога мы сустракаем штодзённа, калі завесці з ім размову пра Беларусь, раскрывае табе зачараваны свет гісторыі... нашага роднага. Людзей, звязаных з Беларуссю, на захадзе Польшчы можна знайсці нямала. „Ніва“ часценька друкуе біяграфіі беларусаў Беласточчыны (лакальны патрыятызм), а калі б так час ад часу напісаць і аб тым, што перажылі на сваім жыццёвым шляху тыя, што аселі недзе ў розных закутках Польшчы? Для прыкладу: Парчэўскі, Абрамовіч, Пецюкевіч... і сотні, а то і тысячы іншых...

Некалькі гадоў таму назад даведаўся я ад Р. Бутайлы, што Янушкевіч, працуючы над творчасцю Вінцука Дуніна-Марцінкевіча, шукае кантактаў і з нашчадкамі Марцінкевіча, якія пражываюць цяпер у Польшчы. Бутайла даслаў мне нават адрас Стэфаніі Сасноўскай, праўнучкі В. Д.-Марцінкевіча. Ну, і сустрэўся я з ёй. Былы афіцэр Касцюшкоўскай арміі пра дзейнасць свайго прадзеда апавядае з захапленнем. Яна добра ведае беларускую мову і ўмее не адну песню, якія любіў або і сам пісаў Марцінкевіч. Успаміны пані Стэфаніі пра яе прадзеда былі займальнымі, ад-

(Працяг на стар. 7)

НІНА АМЕЛЬЯНЮК

ГУТАРКІ АБ МОВЕ

II. ХАРАКТАРЫСТЫКА БЕЛАРУСКАЙ НАРОДНАЙ МОВЫ.

5. Беларускія гаворкі на тэрыторыі ПНР і іх сувязь з паўднёва-заходнім дыялектам беларускай мовы — працяг. Гістарычныя ўмовы складвання моўнай і нацыянальнай разнавіднасці Беласточчыны [1].

Праз Беласточчыну праходзіць мяжа, аддзяляючая заходніх славян ад усходніх. Гэта, а таксама даволі частая на працягу стагоддзяў змена палітычнай сітуацыі спрыяла сфарміраванню спецыфічнай грамадскай структуры і рознай этнічнай прыналежнасці мясцовага насельніцтва.

У X ст. на гэтыя землі наплывала мазавецкае насельніцтва з-над Віслы, займаючы тэрыторыю над Бугам і ў басейне верхняй Нарвы, даходзячы да Нёмана і Навагрудка. Націскала яно на балтыйскае насельніцтва (на захадзе яцвяжскае, а на ўсходзе літоўскае), якое было над верхняй Бебжай і Нёманам. З паўднёвага ж усходу націскала на балтаў русінскае насельніцтва.

У XI ст. валынскія русіны занялі землі над Бугам і часткова над Нарвай.

У XIII ст. яцвяжскія і літоўскія напады спынілі каланізацыйны працэс.

У XIII—XIV ст. ст. літоўска-русінскія змаганні, а потым войны паміж літоўцамі і крыжаносцамі знішчылі насельніцтва гэтых зямель.

Каланізацыйны працэс Беласточчыны аднавіўся ў канцы XIV ст. Пасля Крэўскай уніі ў 1385 г. запанаваў спакой з боку Літвы. Цэлая Беласточчына апынулася ў межах Вялікага Княства Літоўскага. У 1398 г. крыжаносцы аддалі Літве Ганёндзскі павет. Ад гэтага часу аж да 1569 г. Ганёндз знаходзіўся ў межах Вялікага княства Літоўскага. Мяжа на рэках Элк і Бебжа сталася раней мяжой паміж Мазоўшам і Літвой, а потым, аж да падзелаў Польшчы, мяжой паміж Мазавецкім і Падляшскім ваяводствамі. Землі над Нарвай і Бугам былі пад уплывам валынскага біскупства лацінскага і грэчаскага абрадаў. Толькі паўночныя землі атрымаў лацінскі біскуп з Вільна. Падзел паміж валынскай луцкай епархіяй і літоўскай віленскай спрыяў узмацненню дыферэнцыяцыі абедзвюх частак сённяшняй Беласточчыны. Землі над Бугам, Нарвай і Бебжай ад цэнтра літоўскай дзяржавы аддзяляла вялікая паласа лесу: ад палескіх багнаў да яцвяжскіх пушчаў. Гэтая паласа лесу, падзеленая ў гадах 1469—1476 на часткі-пушчы, была аддадзена паасобным вяльможам: Бельская пушча была пад уплывам насельніцтва з-над Буга, Камянецкая — з-над Брэста, Ганёндзская — з-над Бебжы, Валпянская — з-над Росі і з-над Свіслачы, Гродзенская — з-над Нёмана. Паколькі над Бугам і пад Каменцам жыло насельніцтва паўночнаўкраінскага паходжання, то яго ўплыў даходзіў аж да межаў зямель, якія падлягалі Бельску і Каменцу; таксама беларускае насельніцтва даходзіла да заходняй мяжы Валпянскай пушчы над Нарвай.

1. Сітуацыя над Бугам, Нарвай і ніжняй Бебжай.

Ужо ў XV ст. канчаткова фарміравалася ўсходняя, даволі крутая мяжа мазавецкага пасялення, якую вызначалі населеныя пункты: Фалькі-Філіпы, Вэрпэхы, Невіно, Старэ, Малінова, Лубін, Петжыково, Верцень, Якубоўске, Пётрово-Кжывоколы, Малевіцы, Верцень Велькі, Красэвіцы, Кожэнёўка, Сады, Вежхуца.

Паколькі ўладу ў свае рукі ўзялі літоўскія князі, над Бугам і Нарвай пачало ўзмацняць свае пазіцыі ўсходнеславянскае і літоўскае насельніцтва. Насельніцтва з-над Буга на працягу XV ст. перасунулася на поўнач, у напрамку Нарвы, убіваючыся вузкім клінком паміж мазавецкімі вёскамі на захадзе і рэчкай Арлянкай на ўсходзе, за якой была пушча аж да Каменца, Кобрына і аколіц Ваўкавыска. Узніклі асобныя баярскія літоўска-русінскія астраўкі: каля Мельніка — Машчона; пад Драгічынам — Путковіцы; пад Бельскам — Грыневічы і Банькі; пад Бранскам — Керснова, Палетылы, Шпакі і, праўдападобна, Шумкі; па дарозе з Брэста ў Бранск — Сакі; за Нарвай каля Суража — Хадоры, Шэрэносы, Зімнохы, Касцяны, Асташы, Акштулі, Галоўкі, Бароўске-Макары, Лесьна і, можа, Гарадняны; па дарозе ў Гродна праз Нарву — Гвозна, Анцуты, Іванкі, Сакі, Рагозы і Жыўкова.

У XV ст. насельніцтва з-пад Брэста дайшло аж да Боцькаў. Узніклі вёскі: Такары, Цяляцічы, Тумян, Рагачы, Зубачы, Літвінавічы, Клюковічы, Мікшыцы, Польвіца, Лумна, Нурэц, Мілейчыцы, Сабятын, Калейчыцы.

Насельніцтва з-пад Каменца дайшло да мяжы бельскай зямлі і рэчкі Сіноркі.

У Ганёндзы, дзе жыло мазавецкае насельніцтва, пачало паяўляцца літоўскае. Пры Казіміры Ягелончыку ўзніклі вёскі: Далістова, Ясьвілы, Ятвезь, Смагароўка, Кжэчкова, Багушэва; пры Аляксандру Ягелончыку — Бжазова (Карповічы), Забеле, Каліноўка, а крыху пазней: Доўнары, Гіне, Масе, Мэйлы, Радзе, Зуболе, Зуцелец, Зубырты, Жодзе. Каб умоцніць літоўскую ўладу на гэтых землях, некаторыя вёскі і гарады былі аддадзены ў рукі літоўска-русінскіх баяраў: літовец Ян Гаштолд атрымаў з рук Сігізмунда Кейстутавіча Тыкоцін. Вакол Тыкоціна ўзнікла многа літоўскіх вёсак, насельніцтва якіх, з увагі на моцнае мазавецкае акружэнне, было спаланізавана ўжо ў XVII ст.

У палавіне XV ст. ад Казіміра Ягелончыка літовец Рачка Табуто-

Зрэпарцёрскіх ЗАПІСАК

(Працяг са стар. 1)

злотых на пакупку такой аграмаднай машыны...

Авечкаводствам паспяхова займаецца таксама Пётр Фірсюк з Кленікаў, а Ян Тапалеўскі, таксама з Кленікаў, рашыў разводзіць гусей. Затое Уладзімір Тапалянскі, і ён з Кленікаў, свой дабрабыт забяспечвае гадоўляй жывёлы.

— Варта было б прыгадаць яшчэ і Яўгенія Грыгарука, гаспадара з Курашава, — падказвае мне сакратар Чыжоўскай управы. — Ён спецыялізуецца ў адкорме свіней...

Гутарку з прадстаўнікамі дзяржаўнай адміністрацыі ў Чыжоўскай гміне давялося мне спыніць, бо распачыналася гэтая першая, у нейкім сэнсе гістарычная, сесія гміннай рады нарадовай. На 25 радных удзельнічала ў ёй 23.

Сярод новавыбраных радных апынуўся і настаяцель Кленіцкага праваслаўнага прыхода, айцец **Аляксандр Высоцкі.** Ён, як чалавек і як духоўны, вельмі паважаны ва ўсім чыжоўскім наваколлі. Прыемна было глядзець, як у перапынку сесіі заводзіць ён сардэчную гутарку з Мікалаем Карпюком, першым сакратаром Гміннага камітэта партыі ў Чыжах. Адным словам, наглядалася ў Чыжах на практыцы поўнае ўзаемнае грамадскае і палітычнае пагадненне і адзінства.

Сесію ГРН у Чыжах адкрыў **Мікалай Пракапюк.** Гэта селянін з вёскі Волька. Ён найстарэйшы сярод цяперашніх чыжоўскіх радных. Ужо пенсіянер. Гаспадарку аддаў сыну. Але і сам

Радны ГРН а. Аляксандр Высоцкі ў размове з I сакратаром Гміннага камітэта ПАРП Мікалаем Карпюком.

яшчэ на печцы не заседжваецца.

Асноўным пунктам даволі абшырнай павесткі дня гэтай сесіі быў выбар старшыні прэзідыума ГРН. Кандыдаты былі два: дырэктар чыжоўскай школы **Сяргей Насковіч** і старшыня спулдзельні прадукцыйнай у Збучы **Лявон Карпілюк.** Абодвух іх ад імя міжпартыйнай паразумевальчай камісіі прапанаваў сакратар Мікалай Карпюк. Іншыя прапановы ад радных не паступілі. У тайным галасаванні вялікай колькасцю галасоў перамог Сяргей Насковіч. Яму зараз 43 гады, паходзіць ён з Кляшчэляў, з роду ганчароў, але ў Чыжах ужо 23 гады настаўнічае і трэці год кіруе пачатковай школай. За ім вельмі багаты вопыт у працы гміннай рады нарадовай.

— Ужо чацверты раз па волі і пажаданню сяброў-радных усклалі на мяне абавязкі старшыні ГРН у Чыжах, — адзначае Сяргей Насковіч. — Але ніколі дагэтуль я так не хваляваўся, як цяпер. Праблем жа для вырашэння пастаянна нам прыбывае. Гэта рамонт і пракладка новых дарог, каб сяляне мелі сва-

віч атрымаў землі над рэчкай Белай, якія спаланізаваў, даючы пачатак Беластоку і Дайлідам.

Русін Іван Хадкевіч атрымаў Гарадок і пушчу Блудаў. На яго тэрыторыі ўзніклі вёскі: Жукі, Іванкі, Сольнікі, Козлікі. Такім чынам паўночнаўкраінскае насельніцтва перасунулася значна за Нарву. На землях паміж Нарвай і Супраслю пасялілася насельніцтва з-пад Бельска і Суража і беларускія сяляне з маёмасці Бжостовіца Велька. Паявілася нават дробная мазавецкая шляхта, аднак перавага змешанага насельніцтва паўночнаўкраінскага і беларускага была значная. Чым далей на ўсход, тым мацнейшай была перавага беларускага насельніцтва.

У XV ст. найдалей на паўночны ўсход быў высунуты населены пункт Нарва.

У 1509 г. беларус Іван Сапега, каралеўскі сакратар, атрымаў воласць Боцькі.

У I палавіне XVI ст. з абодвух бакоў рэчкі Арлянкі ўзнікла 13 вёсак Богуша Богавітыновіча.

Каля 1520 г. кароль загадаў бельскаму старасту залажыць горад Кляшчэлі.

Пасля 1500 г. князь Міхал Глінскі, Мікалай Радзівіл і яго сыны ў далейшым вялі каланізацыю былога Ганёндзскага павета. Да 1529 г. узнікла 30 новых вёсак і маёмасць Кнышын. Пасяляючы тут русінаў, літоўцаў і мазаўшан, яны спрыялі таму, што хутка ўзнікла пасяленчая паласа, моцна змешаная ў этнічным сэнсе.

Вялікая адлегласць і паласа лесу перашкаджала літоўцам з Трок у спраўным кіраванні хутка развіваючыміся ў сэнсе гаспадарчым і этнічным землямі над Бугам, Нарвай і Бебжай. У сувязі з гэтым у 1520 г. было створана новае Падляшскае ваяводства. Узнікненне Падляшскага ваяводства зменшыла літоўскі ўплыў і спрыяла змяншэнню колькасці напłываючага ўсходнеславянскага насельніцтва.

2. Сітуацыя паміж Супраслю, Бярозаўкай (Бжозуўкай) і Нёманам.

У XV ст. над Нёманам пераважала беларускае насельніцтва, але жылі там таксама літоўцы і яцвягі. У першы перыяд каланізацыі Гродзенскай пушчы напрамкі яе вызначалі важнейшыя дарогі. Па дарозе з Гродна ў Брэст паўсталі маёмасці: Крынкі, Калодзежна, Белавежа. Насельніцтва з-над Нёмана перасунулася ўгору ракі Свіслач, непадалёку ад якой праходзіла гэтая дарога. Паўстала многа вёсак літоўскіх і яцвяжскіх рыцараў. Далей на поўдзень, на ўсходнім беразе Свіслачы, у канцы XV-пачатку XVI ст. ст. атрымалі землі многія вяльможы. На захад ад маёмасцей вяльможаў пасяліліся русінскія і літоўскія сяляне.

Пры дарозе, якая прабягала ўверх ракі Ласосьна праз пушчу ў Тыкоцін, паўстала маёмасць Маляўіца, а далей, над рэчкай Саколда — маёмасць Саколда (сёння Саколка). Насельніцтва ўрэзвалася ў пушчу ўздоўж ракі Ласосьна, над якой пабудавалі Кузніцу, і ўздоўж ракі Ятла да ракі Мядзведзіцы і верхняй Бебжы. Тут найдалей на захад высунутай вёскай была вёска Хільмоны і маёмасць Новы Двор Белы.

Апрача каралеўскай уласнасці, паявіліся на гэтых землях шляхецкія вёскі. Узніклі маёмасці: Панарліца, Рагожын, Гальпка (з вёскі), Ліпск Мураваны (6 вёсак), Краснібор (11 вёсак).

Некалькі літоўскіх баяраў атрымала землі над Бебжай, дзе паўсталі вёскі з назвай Бобра. Сялянскія сялібы атрымалі назвы ад прозвішчаў баяраў: Сыруцёўцы, Сопацькаўцы. Шляхта пасяляла тут сялян з Беларусі і Літвы, а можа і з Вальні.

Іншая сітуацыя ў этнічным сэнсе была паміж Нарвай і Свіслаччу. Чарговасць змен назваў пушчы з Вальнскай на Мсцібагоўскую, а потым на Ялоўскую сведчыць аб этапах пасялення ад басейна Росі да басейна Нарвы. Насельніцтва, якое пасялялася недалёка крыніц Супраслі, паходзіць са старых беларускіх вёсак, якія знаходзіліся над паўднёвымі прытокамі Росі. Пачаў тут глыбока ўрэзвацца клінок чыстага беларускага насельніцтва між беларуска-літоўскім насельніцтвам ад Гродна і падляшскім паўночнаўкраінскім насельніцтвам.

¹ На падставе: J. Wiśniewski, Zarys dziejów osadnictwa na Białostocczyźnie w: Atlas gwar wschodniosłowiańskich Białostocczyzny, t. 1, Wrocław 1980, s. 14—27.

(Працяг са стар. 4)

ПРАЙШЛО 1000 ГАДОЎ

сількаў, Заблудаў, Кажаны (Залатнікі), Супрасль — манастыр, Тапілец (мог. і кап. Бацюты), Фасты, Харошча, Чорна-Беластоцкая. 2) Благачынне гарадоцкае: Гарадок (мог., Каралёвы Мост, Мастаўляны, Міхалова, Новая Воля (мог.), Тапіляны (Пяцецка), Юшкаў Груд, Ялоўка (мог., Бахуры). 3) Благачынне сакольскае: Вострах-Паўночны (Грыбоўшчына), Крынкі (мог.), Крушыняны, Кузніца, Новы Двор, Саколка, Нававоля, Вярхлесье, Самагруд, Юраўляны, Ячна (мог.). (вв)

Афарызмы

І востраю сякераю нічога не адсячэш,
Калі яе ў рукі не возьмеш.

★

Каб чалавек чалавеку толькі слугою быў,
То сам па сабе б прапаў.

★

Мудрасць ёсць толькі адна:
Тая, што аддзяляе зло ад дабра.

Язэп Каршук

бодны доступ на свае палі і сенажаці ды ў суседнія вёскі і гміны. Гэта трывалае затаспадаранне дзяржаўнага фонду зямлі. Гэта тэлефанізацыя вёскі, пракладка водаправодаў, пастаўка газу ў балонах (бутлях) і многа, многа іншых спраў. А дзейнічаць прыдзецца нам у цалкам іншых умовах. Рады нарадовыя пераходзяць на ўласны гаспадарчы разлік...

— Гадавы бюджэт нашай гміны, — уключыўся ў гутарку начальнік Васіль Новік, — у 60 працэнтах складаўся з датацый ВРН. Цяпер прыдзецца спадзявацца выключна на ўласны даход...

— Я думаю, — працягваў старшыня Сяргей Насковіч, — што нам неадкладна трэба арганізаваць у сябе нейкі шматпрофільны вытворча-паслуговы кааператыў. То ж сфера самых простых, але неабходных паслуг, у нас вельмі ж занядбаная. Няма дзе адрамантаваць што-колечы: радыё ці тэлевізар, або нейкі рухавік. Каб пастрыгчыся ці прычасацца, дык трэба ехаць аж у Гайнаўку або ў Беласток, патраціць цэлы дзень.

Гэта і ёсць новы гаспадарскі падыход да вырашэння ўласных праблем. І прыемна было глядзець, як сур'ёзна, з выключнай павагай радныя адносяцца да сваіх абавязкаў прадстаўнікоў народа. Выбраны яны сярод 66 кандыдатаў, якія прыступілі да выбараў. Выбраны прыгнятальнай большасцю ўпаўнаважаных грамадзян. Удзельніцтва ў выбарах у Чыжоўскай гміне перавысіла 85 прац., а ў адной з тутэйшых выбарчых акруг дасягнула яно нават 92,3 прац. Пасля Гарадка, занялі чацвертае месца ў ваяводстве па грамадскай асвядомленасці выбаршчыкаў. Дык сапраўды можна тут гаварыць аб актыўным станаўленні народнай улады, сваёй улады.

Старшыня ГРН Сяргей Насковіч і найстарэйшы радны Мікалай Пракапюк.

Памятны здымак удзельнікаў І сесіі ГРН.

Чыжоўскія радныя выбралі яшчэ намеснікаў старшыні і старшынь пяці камісій рады, заслухалі справаздачу аб ходзе выбараў і даклад начальніка гміны аб асноўных грамадска-гаспадарчых праблемах сваёй гміны.

Падобным чынам праходзілі ўсе іншыя гэтыя першыя сесіі ва ўсіх гмінах. Адным словам, адбылося станаўленне народнай улады на бліжэйшыя чатыры гады.

Віктар Рудчык
Фота аўтара

(Працяг са стар. 6)

нак не поўнай была б тая даведка, калі б я не пацікавіўся біяграфіяй і самой Сасноўскай. Аказваецца, цярплівасць і пранікліўвасць аплочваюцца. Наслухаўшыся расказаў Стэфаніі — каб павялічыць і ўдакладніць пачутае — пачаў я шукаць і адпаведную літаратуру. Вось тут і трапіў я на сцежку да закінутых варот, якія сцерагуць шматлікія асаблівасці нашай мінуўшчыны, пра якую так мала гаворыцца...

Род Сасноўскіх — пачынаючы ад нашчадкаў гетмана Вялікага княства Літоўскага з гэтым прозвішчам — праяўляў глыбокую пашану да памяці народнага героя Польшчы (хаця сам гетман не палічыў за гонар быць цесцем Т. Касцюшкі). Вернасць гэтай традыцыі завяла і Стэфанію ў рады І Арміі Войска Польскага. Раней, аднак, радні Стэфаніі давялося заплаціць немалую даніну гісторыі. Капаючыся ў бібліятэках, наткнуўся я і на іншых паслядоўнікаў культу Касцюшкі. Адной з іх была таксама Мар'я Багушэвіч, сваячка нашага паэта і праўнучка Касцюшкі. Пра яе шмат кніг напісана — яна ж пасля арышту Варынскага ўзначальвала „Вялікі пралетарыят".

Касцюшкі, Марцінкевічы, Багушэвічы... за сотні гадоў супольнай гісторыі зрадніліся сем'і розных нацый — літоўцаў, палякаў, беларусаў — і ўсё ж любоў да зямлі, на якой тыя людзі радзіліся, у многіх захавалася. І слава ім за гэта! Бо ці ж не большую карысць для беларускай справы пакінулі ў пладах сваёй дзейнасці Карловічы, Врублеўскі, Сыракомля, чым тыя, што, будучы з беларусаў, да беларускасці адносяцца з пагардай?

І ці ўсё, што сустракаем у беларускай рэчаіснасці, можна лічыць парадоксам? Па-мойму — ніколі. Зрэшты, каго больш сур'ёзна цікавіць пытанне светапогляду людзей з абшару Вялікага Княства Літоўскага на беларускія справы, раю пазнаёміцца з творамі Лаўмянскага. Якраз нядаўна навуковае выдавецтва У.А.М. у Познані выдала прысвечаную Г. Лаўмянскаму кнігу Юльюша Бардаха „O dawnej i niedawnej Litwie". Чытаючы яе, можна задумвацца, што парадокс, а што не.

А. Маўчун

ДУДКІ З МАКАМ?

Пад загалоўкам „Дудкі з макам" паявілася на старонцы „Нівы" ад 3 ліпеня г.г. крытычная нататка Рыгора Семенюка наконт наваколля святліцы ў Райках. У сувязі з тым паведамляю, што навокал святліцы трава скошана і сабрана. Дрэўцы растуць усе, апрача двух, якія не прыняліся і засохлі. Ад вуліцы цвіце прыгожа язмін.

Закіды Рыгора Семенюка беспадстаўныя. У Райках ёсць сялянская самаўправа, члены ПАРП, радныя, выбраныя на бягучую кадэнцыю, і ім вырашаць праблемы свайго асяроддзя, а не дзядулі, які адсвяткаваў свае дзевяностыя ўгодкі.
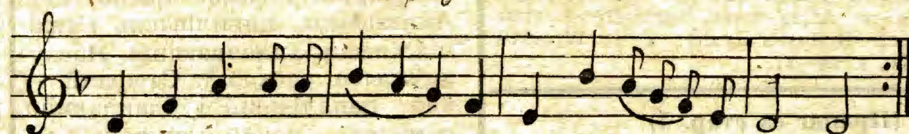
В. Семянюк

ФАЛЬКЛОР

Moderato

Ой, нэ-маш горш ні-ко-му, як той сі-ро-ті — ні -

той ніх-то нэ пры-гор — нэ пры лі-хой го-ды - ні

ХТО ПРЫГОРНЭ...
(сіроцкая)

Ой, нэмаш горш нікому,
як той сіротіні —
то й ніхто не прыгорнэ
пры ліхой годыні.
Нэ прыгорнэ батько,
нэ прыгорнэ маты,
та хібо ж той прыгорнэ,
хто думае взяты.
Ой. налетіелі гусі
з далёкого краю,
сколотілі воду
в тіхому Дунаю.
Ой, бодай ты гусі
з пієр'ечком пропалі,
пошто нас розлучылі —
мы ж былі ў пары?
Мы любілісь-кохалісь —
нас маті нэ знала,
а тэпэр розышлісе,
як чорная хмара.
Та любілісь-кохалісь,
як зэрно ў горосі,
а тэпэр розышлісе,
як туман по лісі
Та любілісь-кохалісь,
як зэрно ў горосі,
а тэпэр розышлісе,
як срыбраны грошы.
А тэпэр розышлісе,
як срыбраны грошы.

Ад Кацярыны Ільяшук, 1912 года нараджэння, в. Курашава, гм. Чыжы, запісаў 27 лістапада 1987 г. М. Гайдук, мелодыю расшыфраваў Я. Бондар.

ВЕР-НЕ-ВЕР

Шаноўны Астроне! Сніцца мне, што іду я па адной з вуліц Бельска. Уваходжу на драўляны мост над рэчкай Белай. Мост вельмі стары, трасецца, страшна па ім ісці. Насустрач мне па мосце ідзе мая маці. Я хапаюся за бар'ерку, але яна з трэскам ломіцца і я лячу з маста ўніз. У ваду не ўваліўся, праўда, але апынуўся побач з вадою на зялёнай траве. Хаця мост ламаўся з вялікім трэскам, нічога дрэннага са мною не здарылася. Пасядзеў я на тоўстым бервяне. падумаў і стаў разбягацца. каб убегчы на насып вуліцы. За першым разам не даў рады ўбегчы на насып. За другім разам ўбег. На двары стаяла цёплая пагода. На бясхмурным небе свяціла сонца, навокал усе зелянела. Раптам пад'ехаў да мяне адкрыты „газік" і затрымаўся. Мне трэба было сесці ў гэты самаход. У самаходзе сядзела двое мужчын, якія павезлі мяне па галоўнай вуліцы Бельска. Самаход затрымаўся каля будынка школы, у якую я хадзіў у дзяцінстве. Выйшаў я з самахода, пайшоў у школу, а там у адным пустым класе стаяла жывая белая гуска. Узяў я гэтую гуску пад паху і пайшоў па .вуліцах Навоткі, Міцкевіча. Пагода была цёплая свяціла сонца. Калі павярнуў я з вуліцы Міцкевіча на Казіміраўскую, настала ноч і паявіўся густы туман. Насустрач мне з яркім святлом ехаў трактар. На гэтым трактары быццам бы ехала мая маці. Паехаў трактар, а я ішоў далей сам і прапала белая гуска, якую я нёс пад пахай. Калі дайшоў да скрыжавання Казіміраўскай з вуліцай Пушкіна, прапала ноч і густы туман. Запахла прыемна вясной, пачало ўвыходзіць на чыстым небе чырвонае сонца. На другім баку вуліцы, на драўляным доме вісеў радыёпрыёмнік і плыла з яго вясёлая музыка. Што абазначае мой заблытаны сон?

Міхась

Міхась! Сон твой абазначае нейкія клопаты, якіх табе, аднак, удасца пазбыцца. Мяркуй сам: ты апынуўся на мосце і гэта б абазначала ўжо нейкія перашкоды, затрудненні ў справах, да таго мост паламаўся і ты зваліўся з яго, ды вось жа, на шчасце, на зялёную траву, а пасля ўсё ж удалося табе ўбегчы на высокі насып. Толькі што была школа і гуска, што абазначала б поспех і сямейную радасць. Але зараз жа настала ноч цёмная і туманная, што абазначала б нейкае бяссілле і няўдачу. І маці жывую ты бачыў, а гэта сведчыла б аб несумненных клопатах. Аднак жа ў канцы прапала ноч і густы туман, пачало ўзыходзіць сонца і чуваць была музыка. Усё гэта абазначала б, што чакае цябе светлае, добрае жыццё нягледзячы на ўсе твае клопаты. **Астрон**

(Працяг са стар. 4)

ЗНАЁМСТВА З КАЗАХСТАНАМ

стана, але і Урала, Заходняй Сібіры. Рэспубліка з'яўляецца буйным цэнтрам паліва-энергетычнай прамысловасці. Значную частку каксуючага вугалю дае вядомы басейн у Карагандзе.

У рэспубліцы дабываецца 85% усесаюзнай прадукцыі фосфара, амаль палавіна полістырола, вялікая колькасць мінеральных угнаенняў.

Варта таксама сказаць аб тым, што непадалёк ад Алма-Аты, у гарах, знаходзіцца слаўнае Медэо. Гэта славуты высакагорны спартыўны камплекс, у якім цэлы год утрымоўваецца вялікі ледзяны абшар. Тут самыя хуткія ў свеце бегуны на каньках устанаўліваюць рэкорды. У некалькіх кіламетрах ад Медэо распаложаны таксама горналыжны комплекс Чымбулак.

(мх)

САРДЭЧНЫЯ ТАЙНЫ

Сэрцайка, я выйшла замуж з вялікага кахання. Ніхто мяне не знаёміў, не прымушаў, каб выйшла замуж за гэтага чалавека. Быў ён з даволі заможнай сям'і, меў адукацыю і добрую пасаду. Здавалася мне, што аб лепшай партыі нельга і марыць.

Вельмі хутка высветлілася аднак, што на маіх вачах былі ружовыя акуляры. Муж мой меў сапраўды добрую адукацыю і дібрыя манеры, умеў паводзіць сябе ў кампаніі, і ўсім здавалася, што я знайшла сабе ідэальнага мужа. Аднак, у сапраўднасці ўсё выглядала зусім інакш. Муж мой быў адзіным сынам у сваіх бацькоў. Адзіны, непаўторны, мудры, прыгожы, беспамылковы. Трэба было ўзяць гэта адразу пад увагу. А я не ўзяла. Я магла сказаць яму праўду пра яго паводзіны, а трэба сказаць, што не заўсёды былі яны такія ідэальныя, як здавалася людзям звонку.

У хаце мой муж станавіўся зусім іншым чалавекам. Ён мог без прычыны абразіць мяне, рабіў заўсёды тое толькі, на што меў ахвоту, не пачуваўся да ніякіх абавязкаў у адносінах да мяне. Я цярпела да часу, пакуль не пусціў у ход кулакі. У маёй сям'і ніколі бацькі не біліся. Ды й на мяне ніколі рукі не паднялі. Я такіх адносін сцярпець не магла. І пачала ўсё больш і больш аддаляцца ад свайго прыстойнага мужа.

Здарылася гэта на другім годзе нашага супольнага жыцця. Я была ў сяброўкі на імянінах і там пазнаёмілася з яе сімпатычным братам. Запрасіў мяне на каву. Яшчэ сустрэліся некалькі раз, а праз месяц ён стаў маім каханкам.

Бацькі майго мужа, нічога не ведаючы пра разлад ў нашай сям'і, былі вельмі здзіўлены, калі сустрэлі мяне калісь з гэтым другім мужчынам. Вядома, сказалі пра ўсё свайму сыну, майму мужу. Ну, што ж, я перад сваім мужам факту новага знаёмства амаль не ўкрывала. Тым больш, што ў той час мы сталі ўжо амаль чужымі людзьмі. У кожным разе не спалучалі нас палавыя зносіны. Муж мой не хацеў разводзіцца са мною, бо ў яго сферы гэта не было прынята. І так вось усё і цягнулася.

Бацькі майго мужа перажылі страшэнны шок, калі даведаліся аб сітуацыі, якая існуе ў нас. Але, Сэрцайка, ці ж не яны самі вінаваты ва ўсім, што здарылася? Я цвёрда запланавала адыйсці ад майго мужа, а што будзе далей, ці зыйдуся з гэтым новым чалавекам назаўсёды, не ведаю. Сэрцайка, ці ж не згодзішся са мною, што каб не яго бацькі, то ўсё ў нас магло б пайсці інакш?...

Анюта

Анюта! Каб не бацькі твайго мужа, то наогул яго не было б б і ты б яго не пазнала. Наогул не была б замужняй! Вядома, усё гэта цраз бацькоў. Ды і выхаванне — таксама. З адзінымі сынкамі такое здараецца часта. Усё — для яго, усё — пад яго і спрабуй толькі сказаць штосьці не так як ён хоча, пад волас. Шкада, што ты не падумала пра гэта раней, але ж каханне часта засланяе людзям вочы. У тваёй сітуацыі не адна магла б зрабіць тое самае, што зрабіла ты пазней. Кожная жанчына заслугоўвае на тое, каб пачуць чулае слова з вуснаў каханага мужчыны. Шкада, што ты не расказала сваім свёкрам пра становішча, якое ўзнікла ў вашай сям'і. Мо яны б маглі табе тады адразу дапамагчы і растлумачыць тое-сёе свайму сыну...

Сэрцайка

З ЛІТОЎСКАЙ КУХНІ

БАБУЛІН ХАЛАДНІК

На 2 літры бурачанага квасу трэба ўзяць 3 яблыкі, 2 агуркі, 1 шлянку смятаны, укроп, зялёную цыбульку, соль.

Бурачаны квас трэба падрыхтаваць раней. А робяць яго наступным чынам.

На паўкілаграма буракоў бярэм 3 літры вады, дзесяць дэкаў жытняга хлеба.

Памытыя буракі зварыць, абабраць, нарэзаць слупкамі і сцерці на тарцы для гародніны, заліць кіпетнем і трымаць у цяпле (пад коўдрай ці ў нагрэтай духоўцы) каля 30 мінут. Астудзіць. У адвар палажыць кавалак жытняга хлеба, загорнуты ў чыстую марлю, і паставіць у цёплае месца на 1—2 сутак, каб закісла. Тады хлеб выняць.

Бурачаны квас можна выкарыстоўваць як напітак.

На бабулін халаднік трэба ўсю гародніну і яблыкі дакладна памыць. Абабраць і парэзаць агуркі і яблыкі, пасячы зялёную цыбульку і ўкроп. Усё палажыць у падрыхтаваны раней і астуджаны бурачаны квас, дадаць збітую смятану і соль.

Бабулін халаднік найлепш падаваць з бульбай, варанай у лупінах.

ХАЛАДНІК ЛІТОЎСКІ

Бярэм буракі, 2 лустачкі чорнага хлеба, 1 шклянку смятаны, зялёную цыбульку, укроп, соль і цукар.

З буракоў і чорнага хлеба раней падрыхтаваць бурачаны квас. Калі квас ужо будзе гатовы, адліць ад яго паўтара літра. Дадаць у квас памыты, дробна пасечаны ўкроп ды зялёную цыбульку, перамяшаць з соллю і цукрам. Усё забяліць смятанай і ахападзіць.

Літоўскі халаднік падаваць найлепей са смажанай ці варанай бульбай.

ХАЛАДНІК З БАЦВІННЯ НА ХЛЕБНЫМ КВАСЕ

На пучок маладых буракоў з зелянінай трэба ўзяць 2 літры хлебнага квасу, 2 свежыя агуркі, 1 шклянку смятаны, зеляніну пятрушкі, укроп, зялёную цыбульку, 3 крутыя яйкі.

Гародніну дакладна памыць, буракі з зелянінай нарэзаць і зварыць у пасоленай вадзе. Астудзіўшы, змяшаць з хлебным квасам. Дадаць абабраныя і нарэзаныя агуркі, а таксама пасечаную зеляніну пятрушкі, укропу і цыбулі. Усё забяліць смятанай. Ахаладзіць. Падаючы на стол, дадаць яйкі, нарэзаныя на 4—6 частак. Можна таксама да гэтай стравы падаць вараную маладую бульбу.

Гаспадыня

Зорка

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Беларуская пісьменніца Алена Мімрык прыслала „Зорцы" сваю новую кніжку „Там, дзе цячэ рака Конга". Напісала яна гэтую кніжку разам з Дзіянай Эндзінай. Расказваецца ў гэтай аповесці аб тым, як савецкі доктар прыязджае ў пачатку сямідзесятых гадоў разам са сваёй сям'ёю ў Конга, каб лячыць там людзей. З ім разам едзе і яго малая дачушка Воля. Аб уражаннях Волі і яе сяброўстве з кангалезскімі дзецьмі і расказвае гэтая кніжка.

Дзякуем за кніжку і прапануем чытачам некалькі ўрыўкаў.

ТАМ, ДЗЕ ЦЯЧЭ РАКА КОНГА

Фернанда выйшаў з невялікага аднапавярховага дома і зажмурыўся ад яркага сонца, промні якога прабіваліся праз густую карону мангавага дрэва.

Была самая гарачая пара дня, калі ўсё жывое стараецца хутчэй схавацца, каб перачакаць да чацвертай гадзіны: у гэты час пачынае спадаць спёка.

Не паспеў Фернанда зрабіць і дзесяці крокаў, як у вароты ўехаў невялікі аўтобус і спыніўся каля яго. Дзверцы расчыніліся. Шафёр, ветліва ўсміхаючыся, выскачыў з кабіны і дапамог выйсці хударляваму чалавеку.

— Воля, а ты баялася, што не знойдзеш сабе таварышаў у двары бальніцы, — весела прамовіў ён, працягваючы рукі, каб дапамагчы выйсці дзяўчынцы з такімі ж светлымі, як у яго, валасамі.

Дзяўчынка ўсміхнулася хлопчыку і працягнула руку:

— Бон жур! Добры дзень! Мяне завуць Воляй, а цябе?

Фернанда збянтэжана маўчаў, пераводзячы позірк з дзяўчынкі на высокага мужчыну. Яны былі падобныя, як дзве кроплі вады.

— Давайце спачатку рэчы выгрузім, а потым будзем знаёміцца, — прамовіла маладая цёмнавалосая жанчына. — Яна лёгка саскочыла з падножкі аўтобуса, адразу ж падышла да хлопчыка і прывіталася:

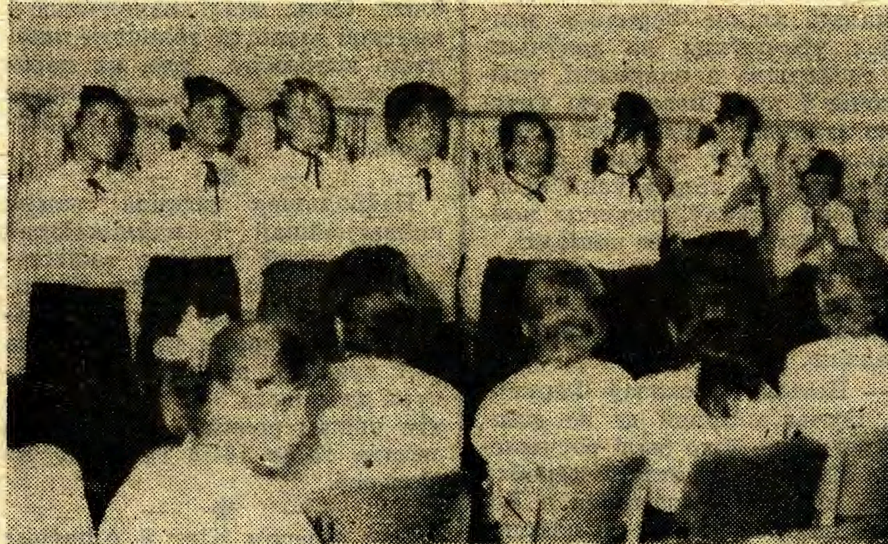
— Добры дзень! Ты жывеш тут?

— Так, мадам, — адказаў Фернанда, паказваючы рукою на дом з жалезнай сеткай у вокнах.

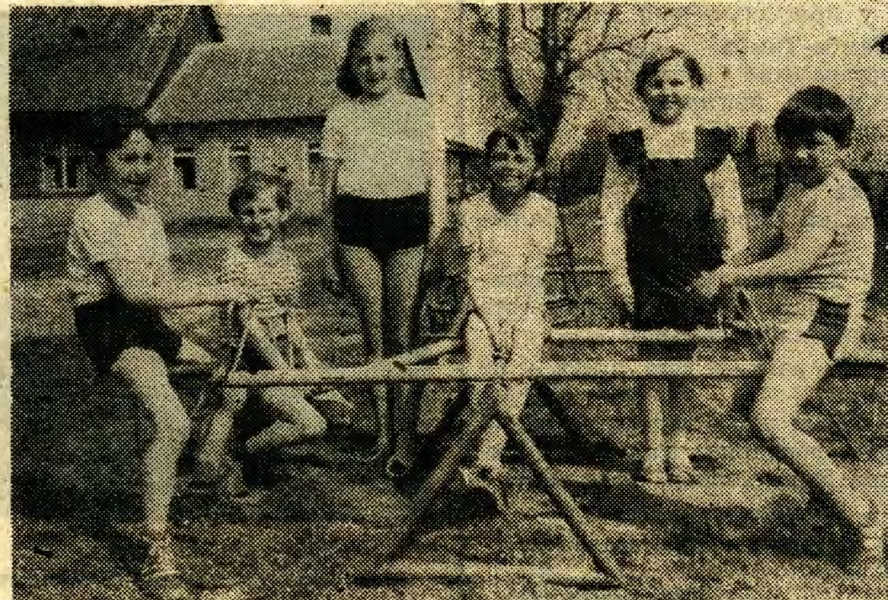
— Значыць, будзем суседзямі. Колькі ж табе гадоў? — спыталася жанчына, працягваючы дачцэ кардонку.

(Працяг на стар. 10)

НАША ДЗЯЦІНСТВА — РАДАСЦЬ І БУДУЧЫНЯ

Інструментальна-вакальны калектыў з Ляшукоў — удзельнік раённага агляду беларускай песні для школьнікаў.

Другакласнікі з Кляшчэляў, якія ўжо цэлы год вучыліся беларускай мове. Цяпер яны ўжо ў трэцім класе.

Удзельнікі спартыўна-квізавага конкурсу „Маладосць — цвярозасць" з вёскі Цялушкі. Вучацца яны ў школе ў Рыбалах.

Фота Я. Чэрнякевіч

Анір'ян Дзеружынскі

ПРАНЫРЛІВЫ ВАЛОДЗЯ

Хлопчык з выгляду
Рахманы,
Хлопчык з выгляду
Ціхмяны,
Гэтакі
Лагодненькі,
Гэтакі
Спакойненькі.
Як той кот,
Па класе ходзіць
Хітры,
Хітранькі Валодзя.
Ён ласкавенька
Зірне,
Там, дзе трэба,
Падміргне,
Усміхнецца,
Адзавецца,
У сябры
Заўжды наб'ецца.

Сам не мае
У ведах толку,
А ў таварыша
Дыктоўку
Зліжа
І не аблізнецца,
На шпаргалку
Спадзяецца.
Клянчыць
Большую адзнаку,
Рассыпаецца
Ён макам
Прад настаўніцай.
А дома —
„Добры" сын
І ўнук, вядома.

Скажа ціха
Брату Грышку:
— Грошай дай ты мне
На стрыжку.
Скажа:
— Мілы дзед.
Дай рублік,
Я куплю цукерак,
Бублік.

Скажа:
— Даражэнькі татка,
Грошай дай
На шакаладку.
Скажа:
— Мама,
Будзь харошай,
У буфет схадзіць
Дай грошай.

Так да ўсіх ён
Ход свой знойдзе,
А падстрыгчыся
Не пойдзе,
Не загляне
І ў буфет...

Накупляе
Цыгарэт
І глытае дым памалу,
Каб настаўніца
Не знала,
Каб не ведалі
Бацькі,
Сын жа
„Добранькі" такі.

Падлашчыцца,
Падкоціцца,
Пралезе,
Дзе захочацца,
Дзе не прайсці,
Там пройдзе
Пранырлівы
Валодзя.

(Працяг са стар. 9)

Дзяўчынка ўзяла каробку, але ў хату не ішла, а стаяла і чакала, што скажа чорнавалосы кучаравы хлопчык.

Нарэшце хлопчык перамог сарамлівасць і прамовіў:

— Мяне завуць Фернанда Дыадыара. Мне дзесяць гадоў. Мой сябар Тамба-Тамба таксама жыве ў гэтым двары. Я іду сказаць яму, што пачнуцца заняткі ў школе.

— Вось як! Заняткі ў кангалезскай школе пачынаюцца ўжо?... Дык, можа, і Воля будзе вучыцца з вамі? У вас жа выкладанне вядзецца на французскай мове?

— Ага, на французскай...

— А Воля думала, што спозніцца на заняткі! — сказаў мужчына, пяшчотна гладзячы дзяўчынку па светлых валасах, заплеценых сінімі стужкамі ў дзве коскі.

Фернанда не мог адвесці вачэй ад гэтых касак і сініх бантаў. Яны нешта нагадвалі яму, але хлопчык не мог успомніць што. Ён ніколі не бачыў, каб дзяўчынкі вось так упрыгожвалі свае валасы. Афрыканскія дзяўчынкі насілі вострыя „антэнкі", якія тырчалі на галаве, ці шмат „кулачкоў". У французскай дзяўчынкі з яго класа, Элен, валасы свабодна спадаюць на плечы. А завітыя ў тугія пляценкі валасы гэтай дзяўчынкі выглядалі забаўна, і Фернанда ўсміхнуўся. Трошкі счакаўшы, сказаў:

— Зараз я паклічу свайго сябра, і мы дапаможам вам насіць рэчы.

— Дзякуем, Фернанда. Але ты не турбуйся. У нас нямнога рэчаў.

Гэта было сказана так ветліва, што Фернанда зноў застыў на месцы. Шафёр узяў два чамаданы і накіраваўся да дома, дзе павінна была пасяліцца сям'я савецкага доктара, які прыехаў у сталіцу афрыканскай краіны Конга — горад Бразавіль — працаваць.

— Воля, ты сама панясеш свайго Мурзіка. — Тата дзяўчынкі ўзяў яшчэ адзін чамадан і жоўты партфель, кіўнуў Фернанда і пайшоў услед за шафёрам.

Хлопчык працягнуў руку Волі:

— Давай сваю каробку.

— Калі ласка, а я панясу Мурзіка.

Воля аддала каробку Фернанда і ўскочыла ў аўтобус. Праз некалькі хвілін Фернанда здзівіўся, убачыўшы, як дзяўчынка саскочыла з падножкі, трымаючы ў руцэ невялікую круглую кашолку, сплеценую з вярбовых пруткоў, у якой сядзеў шэры кот. Ён аблізваўся і незадаволена мяўкаў, водзячы кончыкам хваста па дне кашолкі.

— Гэта мой кот. Я ледзь угаварыла маму і тату ўзяць яго з сабою. Ён добры. Можаш пагладзіць.

— Потым, — сказаў Фернанда, ідучы з Воляй да яе дома, вокны якога ўжо былі расчыненыя. Хлопчык паставіў каробку каля дзвярэй, развітаўся з Воляй і пайшоў дваром да маленькага доміка, дзе жыла сям'я вартаўніка бальніцы.

— Тамба-Тамба! — крыкнуў ён у прыадчыненыя дзверы.

Тамба-Тамба, яшчэ больш цёмнавалосы і кучаравы, чым Фернанда, выглянуў з дзвярэй.

— Тамба-Тамба, у нашым двары пасялілася нейкая дзяўчынка. Яна носіць на галаве пляценкі і прывезла з сабою ката.

— Тата казаў, што яны чакаюць новага доктара. Можа, гэта ён прыехаў з сям'ёю?

— А раптам гэта зусім і не доктар?

— Дык жа ў тым доме раней жыла доктарка. Цяпер тут павінен быць доктар. Зразумеў?

— Зразумеў!

І хлопчыкі развіталіся.

(Працяг будзе)

ПАГЛЫБЛЯЙ СВАЕ ВЕДЫ

Усе мы ведаем, што тэмпература нашага цела 36,6 градуса па Цэльсію. Аднак на паверхні розных частак цела яна трошкі ніжэйшая, напрыклад, на спіне — 36°, на ўнутраным баку локця — 32°, на лыдцы — 31°. Найхаладнейшай часткай чалавечага цела з'яўляецца нос. На яго канцы тэмпература толькі 22 градусы.

— ✻ —

Адзінай жывёлай на свеце, якая можа напіцца салёнай марской вады, з'яўляецца вярблюд. Соль, якая знаходзіцца ў марской вадзе, не толькі не шкодзіць вярблюду, але, як пераканаліся вучоныя, дапамагае даўжэй затрымаць ваду ў арганізме.

— ✻ —

Найбольшая розніца паміж найвышэйшай і найніжэйшай тэмпературай у годзе зафіксавана ў Сібіры недалёка ад горада Верхаянска. Некалькі гадоў назад марозы там былі да 67,7 градуса, а летам тэмпература дасягнула 33,9 градуса. Такім чынам розніца тэмператур склала тады 101,6 градусаў па Цэльсію.

— ✻ —

Над возерам Ківу ў Афрыцы ёсць вулкан. У час яго выбуху вогненная лава ўліваецца ў возера, награваючы ваду да 100 градусаў. Калі вулкан супакоіцца, мясцовыя жыхары выбіраюць з возера вараную рыбу. Свята рыбы тады працягваецца некалькі дзён.

— ✻ —

Найменшыя на свеце дрэвы растуць за палярным кругам. Напрыклад, на Шпіцбергене расце палярная вярба, якая вырастае толькі на 5—10 сантыметраў, а таўшчыня „ствала" складае толькі 3 мм. Усе лісткі такога дрэва можна палічыць на пальцах. Сапраўды вялікімі раслінамі на гэтым востраве з'яўляюцца толькі травы. Яны вырастаюць да паўметра вышыні.

— ✻ —

Бамбук лічыцца раслінай, якая расце найхутчэй. Прырост за адзін дзень складае каля 30 см. Але на Каліфарнійскім пабярэжжы ЗША ёсць водная расліна, якая расце яшчэ хутчэй. Ад моманту паяўлення расліны над вадой, яна расце па 50 см у дзень.

— ✻ —

Балтыйскае мора адно з найплытчэйшых мораў на свеце. Калі б яго дно паднялося толькі на 50 метраў, ад мора засталося б толькі некалькі азёр. Найглыбейшае месца на Балтыйскім моры — 459 метраў.

Тэатр лялек са школы № 3 у Бельску ўдзельнічаў у сёлетнім конкурсе тэатральных калектываў з пушчанскай казкай.

Вясёлы куточак

— Колькі ў цябе братоў?

— Адзін.

— А чаму твая сястра гаворыць, што ў яе два браты?

— ✻ —

Пятрок вярнуўся з падворка вельмі брудны.

— Ідзі і абмый твар цёплай вадой, — кажа мама.

Пятрок паслухмяна ідзе ў лазенку, а праз хвіліну чуваць адтуль яго голас:

— Мама, а вушы — гэта твар ці шыя?

— ✻ —

— Чаго плачаш, хлопчык, — пытаецца ў малога дзядзька.

— Мой брат пабіў вельмі прыгожую вазу.

— Бачу, што ты шкадуеш брата?

— Не. Але мы блізняты, і тата нас не адрознівае.

— ✻ —

Прыходзіць дзядзька ў рэстаран і просіць печанае куранё.

— Чым маладзейшае, тым лепш, — тлумачыць ён афіцыянту.

— Дык можа я лепш вам яйка прынясу, — прапануе той.

— ✻ —

Раззлаваны старэйшы брат дае малодшаму штурханца. Той пачынае плакаць.

— Ну, ведаеш за што атрымаў? — пытаецца старэйшы.

— Бачыш, які ты! — плача малы яшчэ горш. — Спачатку наб'еш, а потым яшчэ пытаешся, за што?

— ✻ —

У клас быў запрошаны вядомы батанік. Дзеці яму задавалі розныя пытанні. Коля падняў руку:

— Я чуў, што ўсе грыбы можна есці. Што вы можаце аб гэтым сказаць?

— Так, гэта праўда. Толькі некаторыя можна з'есці толькі адзін раз у жыцці.

ПАЗНАЁМІМСЯ

БССР, 220024, г. Мінск — 24, вул. Асаналіева, 2, кв. 458. Павел Смурага. 3 клас.

— ✻ —

БССР, 220036, г. Мінск — 36, вул. Волаха, 6, кв. 56. Света Дзяшкоўская. 5 клас.

— ✻ —

БССР, 220036, г. Мінск — 36, вул. Волаха, 7, к. 2, кв. 53. Таня Русакова. 5 клас.

— ✻ —

БССР, 220036, г. Мінск — 36, вул. Волаха, 7, к. 1, кв. 26. Іра Сафроненка. 3 клас.

— ✻ —

БССР, 220036, г. Мінск — 36, вул. Волаха, 7, к. 1, кв. 26. Оля Сафроненка. 3 клас.

— ✻ —

БССР, 220036, г. Мінск — 36, вул. К. Лібкнехта, 92, кв. 73. Актана Рудзікава. 3 клас.

— ✻ —

БССР, 220051, г. Мінск — 51, пр. Дзяржынскага, 5, кв. 3. Таня Лапко, 6 клас.

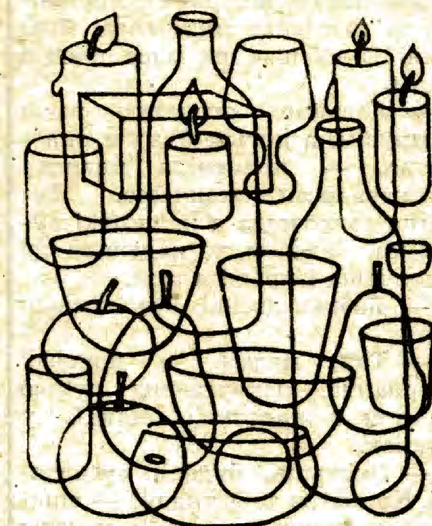
— ✻ —

БССР, 220051, г. Мінск — 51, вул. Дзекабрыстаў, 24, кв. 1. Вова Воранаў. 5 клас.

— ✻ —

БССР, 220060, г. Мінск — 60, вул. К. Лібкнехта, 103, кв. 13. Света Галуза. 4 клас.

АДГАДАНКА

Палічы, колькі прадметаў на гэтым малюнку.

„НІВА" 24.VII.1988 г. Адрас рэдакцыі: 15-950 Białystok ul. Wesołowskiego 1. „Зорка".

Piątek 22 VII — 8.25 Pr. dnia. 8.30 Film dla młodych widzów: „Szatan z siódmej klasy". 10.15 Tel. film dok. „Gniazdo rodzinne". 10.50 XXII Festiwal Piosenki Żołnierskiej — Kołobrzeg 88 — Koncert amatorów. 11.50 Uroczysta Odprawa Wart przed Grobem Nieznanego Żołnierza w Warszawie. 12.50 Gdy Lublin był stolicą — pr. dok. 13.15 Pójdę na Stare Miasto. 13.45 Dzień dobry, to ja — śpiewa Helena Vondračkova. 14.15 Człowiek z charakterem — film dok. 15.30 Muzyka polska — wid. muzyczne. 16.20 Studio Sport — Puchar Warszawy w sportach motorowych. 17.15 Teleexpress. 17.30 W Starym Kinie: „Paweł i Gaweł". 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.00 „Ucieczka z miejsc ukochanych" — serial TP. 21.35 Recital Danuty Stankiewicz. 22.10 Kronika Wyścigu Dookoła Polski. 22.20 Konwój.

Sobota 23 VII — 8.10 Tydzień na działce. 8.40 Piłkarska kadra czeka. 8.55 Pr. dnia. 9.00 Kino Najmłodszych: „Maria i Mirabela" — film rum.-radz. 10.05 Chińskie skarby — rep. 10.30 DT — Wiad. 10.40 Stare nowe, najnowsze. 11.40 Najlepszym — piosenki z dedykacją dla żołnierzy. 12.10 „Wędrówki dalekie i bliskie": „Tassili — dzieje pewnej cywilizacji" — film dok. prod. ang. 13.00 Bariery — problemy ludzi niepełnosprawnych. 13.30 Pr. dok. 13.55 Z Polski rodem. 14.25 TV prowincja. 15.00 Antologia dramatu powszechnego: Klara Feher — „Wystarczy jeden telefon". 16.15 Los. D. Lotka. 16.25 Konwój: Golub Dobrzyń — Malbork. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Pod jednym dachem" — serial CSRS. 18.30 Butik. 19.00 Dobranoc. 19.10 Z kamerą wśród zwierząt. 19.30 Dziennik. 20.00 „No i co doktorku" — kom. prod. USA. 21.30 Tel. Przegląd Sportowy. 22.00 Kronika Wyścigu Dookoła Polski. 22.10 Tydzień w polityce. 22.20 Pr. muzyczny. 23.10 DT. 23.20 Anegdoty teatralne Igora Śmiałowskiego. 23.25 Kino Nocne: „Inspektor Bellamy" (4) — serial sensac. prod. australijskiej.

Niedziela 24 VII — 7.00 TTR — s. II Zajęcia wakacyjne — Choroby roślin jagodowych. 7.20 TTR — s. IV Zajęcia wakac. — Zgorzel kory i rak drzew owocowych. 7.40 Pr. dnia. 7.45 Po gospodarsku. 8.15 Tydzień. 8.55 Pr. dnia. 9.00 Kino Teleferii: „Przygody Tomka Sawyera i Huckleberry Finna" — film radz. 10.30 DT — Wiad. 10.35 Gryfiada — rep. 11.35 W wielkich wytwórniach świata: „Fabryka snów" — serial dok. prod. franc. 12.30 Siedem anten. 13.00 Kraj za miastem. 13.30 Tel. Koncert Życzeń. 14.15 Pr. dnia. 14.20 35 lat Wytwórni Filmowej we Wrocławiu. 14.50 Polityka, politycy. 15.15 „W kamiennym kręgu" — serial brazyl. 17.15 Teleexpress. 17.30 Konwój. 18.30 Marek Sierocki zaprasza. 18.30 Antena. 19.00 Wieczorynka. 19.30 Dziennik. 20.00 „Dom" — serial TP. 21.35 Sportowa Niedziela. 22.05 Pr. rozr. 23.10 Siedem dni na świecie. 23.25 DT — Wiad.

Poniedziałek 25 VII — 16.45 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.50 Kronika Ogólnopolskiej Spartakiady Młodzieży. 17.05 Racje. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Tajemnice Enigmy" — serial TP. 18.15 Pr. rozr. 18.50 Dobranoc. 19.00 Echa stadionów. 19.30 Dziennik. 20.00 Teatr Telewizji: Spektakl na bis — Jiro Hubač — „Napoleon V.S.O.P.". 21.30 Żniwa '88. 21.45 Kronika Wyścigu Dookoła Polski. 21.55 Wokół wielkiej sceny — mag. operowy. 22.40 DT.

Wtorek 26 VII — 10.10 DT — Reforma gosp. 10.25 „Przychodnia na prowincji" — serial ang. 11.15 Antena. 16.30 Pr. dnia i DT — Wiadomości. 16.35 Kronika Ogólnopolskiej Spartakiady Młodzieży. 16.50 Tel. Informator Wydawniczy. 17.15 Teleexpress. 17.30 Tel. film dok. „Volubilis". 18.00 Od stolicy do stolicy. 18.30 Flesz — pr. informacyjno-muzyczny. 18.50 Dobranoc. 19.00 Lex. 19.30 Dziennik. 20.00 „Przychodnia na prowincji" — serial ang. 20.50 Konferencja prasowa rzecznika rządu. 21.05 Kronika Wyścigu Dookoła Polski. 21.15 Tel. film dok. „Fikcja ze znakiem zapytania". 21.30 Spory. 22.10 Sprawa dla reportera. 22.40 DT.

Środa 27 VII — 8.50 Domator. 9.00 Teleferie Najmłodszych: Tato, już lato. 10.00 DT — Wiad. 10.10 „Uczeń Eskulapa" — film radz. 11.35 Antena. 16.30 Pr. dnia i DT — Wiad. 16.35 Kronika Ogólnopolskiej Spartakiady Młodzieży. 16.50 Radar. 17.05 Los. Ex. Lotka i Super Lotka. 17.15 Teleexpress. 17.30 „Ginąca przyroda" — film dok. 17.55 Książki, książki. 18.30 Laboratorium. 18.50 Dobranoc. 19.00 Sejmowe spotkania. 19.30 Dziennik. 20.00 „Pisane na wodzie" — film jugosł. 21.45 Żniwa '88. 22.00 Kronika Wyścigu Dookoła Polski. 22.10 Klub Międzynarodowy. 22.40 Sztuka sprawiedliwości — felieton St. Podemskiego. 22.55 DT.

Czwartek 28 VII — 8.45 Domator. 8.55 Kino Teleferii: „W poszukiwaniu kapitana Granta". 10.00 DT — Wiad. 10.10 Sprawy majora Zemana" — serial CSRS. 16.50 Roln. film oświatowy: „Kompleksowa technologia uprawy pszenicy". 17.10 Pr. dnia. 17.15 Teleexpress. 17.30 Kronika Ogólnopolskiej Spartakiady Młodzieży. 17.45 Tel. film dok. „Biała Dama w Nidzicy". 18.20 Prosty rachunek. 18.30 Poligon. 18.50 Dobranoc. 19.00 „Teraz" — tyg. gosp. 19.30 Dziennik. 20.00 „Sprawy majora Zemana" — serial krym. prod. CSRS. 21.25 Pegaz. 22.05 Kronika Wyścigu Dookoła Polski. 22.20 Czym żyje świat. 22.45 DT.

Bielsk Podl. Nadzór — pol. 25—26. Anioł w szafie — pol. 27—28. Na ojczystej ziemi — pol. 29—30.

Czeremcha Sezon na bażanty — pol. 25—26. Serdeczne pozdrowienia z ziemi — czes. 29.

Gródek Obcy — decydujące starcie — USA 25—26.

Hajnówka Lampart — wł. 25—26. Cotton Club — USA 27—28. Długowieczna rodzinka — jug. 29—30.

Michałowo Pośpieszny Nr 34 — radz 25—26. Mewy — pol. 28—31.

Orla Łuk Erosa — pol. 25—26. Wierna rzeka — pol. 29—31.

ШТО? ДЗЕ? КАЛІ?

Дзень	Стыль		Святы, імяніны		Сонца усх.-зах	Месяц усх.-зах.
	новы	стары				
нядзеля	**24**	**11**	**Кінгі, Крыстыны**	**Вольгі, Яўфіміі**	3.45-19.39	15.52-22.56
панядзелак	25	12	Якуба, Крыстофа	Міхаіла, Арсенія	3.46-19.38	17.12-23.38
аўторак	26	13	Анны, Міраслава	Гаўрыілы, Сцяпана	3.47-19.36	18.19 —
серада	27	14	Юліі, Наталіі	Юсты, Анісіма	3.49-19.35	19.09-0.40
чацвер	28	15	Віктара, Інацэнта	Уладзіміра, Юліты	3.50-19.33	19.43-2.02
пятніца	29	16	Марты, Олафа	Фаўста, Аляўціны	3.52-19.32	20.05-3.37
субота	30	17	Юліты, Людмілы	Марыны, Веранікі	3.53-19.30	20.22-5.14

НЕ ЗРАЎНАЦЦА БАНДАРАМ З ЛЯЎКОВАМ!

Пішуць пра бандароўскія блокі, пра тое, як добра настала жыць у Бандарах. А я думаю так: так будзе доўга добра ў Бандарах, як доўга фірмы будуць будаваць тое вадасховішча „Семяноўка". Закончаць фірмы работу і паедуць сабе, а ты, чалавеча бандароўскі, вазьмі потым і пасвішчы: дзе знайсці будзе сталую работу? Асабліва кепска будзе жанчынам, якія захочуць мець свой грош. Хведар Хлябіч непатрэбна жартуе з бандароўскіх бабаў, якія прыбеглі салдатам тым гатаваць ежу, каб прызарабіць... З Бандароў далёка ездзяць на работу. Адна бандаранка працуе аж у семяноўскай краме, блізкі свет дарогі ёй. Іншыя даязджаюць фірменным самаходам на работу ў „Імшары" (гэта пад Новую Волю). На месцы, у Бандарах, бабе не вельмі ёсць пасада якая...

Я заўсёды думаю, што Бандары ніколі, мабыць, не зраўнаюцца з Ляўковам. Чаму? А таму, што ў Ляўкове ёсць завод (керамічны), і людзі, якія жывуць у тутэйшых блоках, маюць запэўненую работу на гэтым заводзе. Тут і школа на месцы, і прадшколле. Да гэтага ўсяго ёсць у Ляўкове і амбулаторыя.

А ў Бандарах да ўсяго далёка, нават дзетак возяць у школу аж у Шымкі. Там знаходзяцца яны амаль праз цэлы дзень да вечара. Праўда, кормяць іх у шымкаўскай школе, але ці ж не лепей было б, каб дзіця абедала дома, замест па чужых сталоўках? І амбулаторыя таксама ў Шымках. Захварэе бандаровец, валачэцца да лекара ў Шымкі тыя.

У бандароўскіх блоках няма будучыні маладым. Улады не вельмі каб разумна зрабілі, ставячы ў Бандарах тыя блокі. Трэба было перш пабудаваць нейкі завод, каб людзям работу сталую даць, а тады толькі брацца за будаванне блокаў. Каб за работаю не трэба было цягацца блізкі свет.

Не зраўнацца Бандарам з Ляўковам!

Аўрора

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзяць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:

Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132.

У замежнай валюце: Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5018-24325-151-6787, nr rachunku walutowego w rublach 5018-24325-151-6201.

Спіс чарговых ахвяравальнікаў:

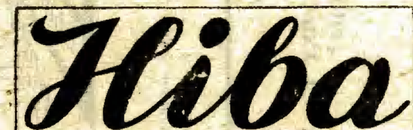
1902. **Насенная цэнтраля ў Бельску-Падляшскім — 10000 зл.**
1903. **Яўген Ляўчук (Беласток) — 500 зл.**
1904. **Узносы ўдзельнікаў выступлення калектыву „Дубіны" на фэсце ў Пашкоўшчыне — 6700 зл.**
1905. **Марыя Адамюк (Беласток) — 1000 зл.**
1906. **Узносы сялян ў Кааператыўным банку ў Нараўцы — 2500 зл.**
1907. **Цімафей Секан (Дубіны) — 500 зл.**
1908. **Працаўнікі Гміннай управы ў Чыжах — 4500 зл.**
1909. **Збігнеў Збікоўскі (Влацлавак) — 500 зл.**
1910. **Гмінны кааператыў „Сялянская самадапамога" ў Нараўцы — 5000 зл.**
1911. **І. Вараўка (Згажэлец) — 5000 зл.**
1912. **Сельскагаспадарчы гурток у Ласінцы — 5000 зл.**
1913. **Дзмітры Слізень (Калабжэг) — 2000 зл.**
1914. **Аляксандр Дабжынскі (Бацюты) — 1200 зл.**
1915. **Сцяпан Карніловіч (ЗША) — 860 зл.**
1916. **Ян Зенюк (Беласток) — 1200 зл.**
1917. **Гмінная ўправа ў Белавежы — 50000 зл.**
1918. **VIII клас Пачатковай школы ў Ласінцы — 2000 зл.**
1919. **25 жыхароў в. Дубічы-Царкоўныя — 3000 зл.**
1920. **20 жыхароў вёсак Рутка і Вілюкі — 1130 зл.**
1921. **22 жыхары в. Тафілаўцы — 2610 зл.**
1922. **16 жыхароў в. Існок — 1380 зл.**
1923. **28 жыхароў в. Елянка — 2150 зл.**
1924. **15 жыхароў в. Карыціска — 1500 зл.**
1925. **9 жыхароў в. Ягаднікі — 1600 зл.**
1926. **13 жыхароў в. Стары Корнін — 930 зл.**
1927. **15 працаўнікоў гміннага кааператыва „Сялянская самадапамога" (Філія ў Дубічах-Царкоўных) — 3200 зл.**
1928. **12 жыхароў в. Дубічы-Царкоўныя — 1100 зл.**

Дзякуем.

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego. 17-200 Hajnówka, ul. Wyzwolenia 6 Тэлефон 28-89.

Міжнародная беларуская канферэнцыя літаратуразнаўцаў у Беластоку ▪ У кругу царкоўнай музыкі ▪ Барскі пра ньюйоркскую вуліцу ▪ Помнік Алесю Гаруну ў Кракаве ▪ Аўрора і Васіль Петручук аб нацыянальнай свядомасці ▪ Шчаслівая сям'я Бручкаў з Войшкаў ▪ Сардэчныя і кулінарныя тайны ▪ Астронавы парады ▪ „Зорка" з новымі вершамі Віктара Шведа ▪ „Ніўка" і песня пра ласага зяця.

Орган Галоўнага праўлення Беларускага грамадска-культурнага таварыства. Рэдагуе калектыў: Вера Валкавыцкая, Мікалай Гайдук (намеснік галоўнага рэдактара), Валянціна Жэшка (карэктар), В[illegible] Луба (галоўны рэдактар), Міраслава Лукша, Яўгенія Палоцкая (кіраўнік канцылярыі), Уладзіслаў Пятрук (мастак), Віктар Рудчык, Марыя Федарук (машыністка), Міхась Хмялеўскі, Ада Чачуга (адказны сакратар), Яніна Чэрнякевіч.

„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok skr. poczt. 149
tel. 232-41

Wydawca Białostockie Wydawnictwo Prasowe, 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1. Druk Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty kwart. 260 zł, półr. 520 zł, rocznie 1040 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach, w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach
   - instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów
   - osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach, gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli.
   - osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsca zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch".
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul. Towarowa 28, 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc. dla zlecających instytucji i zakładów pracy.

Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę:
- do dnia 10 listopada na I kwartał i I półrocze roku następnego, oraz cały rok następny;
- do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bież.

Zam. 1318/88 r. Nakład 3.600 egz. E-5.

СПЯВАЕМ БЕЛАРУСКІЯ ПЕСНІ

Мерна

ДОМ, ДЗЕ МЫ РАДЗІЛІСЯ

Музыка Ю. Семянякі

Словы У. Карызны

Над ракой, за жоўтымі ігрушамі
Жураўлі падрэзалі зару.
Я сустрэчай светлаю узрушана
Са старэнькай мамай гавару.
Адступіла ўсё, нібы забылася,
Што было вялікім як сусвет.
Цішынёй і мамай засланілася.
Абляцела, быццам пустацвет.
Вокны засвяціліся крынічкамі,
Я ступіла ціха на парог.
Вось яна — хацінка невялічкая,
Што была відаць з усіх дарог!
Дарагое, роднае, адзінае.
Сэрцам тут заўсёды мы жывем.
Нездарма маленькаю РАДЗІМАЮ
Дом, дзе мы радзіліся, завем!

ЦЫРУЛЬНЯ

Мал. М. ЧАРКАСАВА.

НІЎКА

Рисунок С. ТЮНИНА

Рабі што хочаш, але гавары аб сабе заўсёды як найлепей.

✻

Не трэба саромецца публічна прызнацца да сваіх добрых рыс.

✻

Дзякаваць Богу — ужо ўмею махляваць.

ЗВАЛЬНЕННЕ

ВЫМОВА

ВЫМОВА

— *Хто сказаў, што ў мяне адміністрацыйны стыль кіравання,— крок наперад!*

Малюнак М. ГІРГЕЛЯ.

Чаго каштуе пункт гледжання без пункту апоры?

Аляксандр Капусцін

СКАРГА

— Выклікалі, Павел Паўлавіч? — спынілася ў парозе медыцынская сястра.

— Выклікаў, выклікаў, Зінаіда Пятроўна, — галоўны ўрач дастаў з шуфлядкі стала невялічкі аркуш паперы. — Ведаеце, што гэта? Скарга. Між іншым, ад хворага, Зінаіда Пятроўна, ад таго самага, якога вы перавялі з чатырыста восьмай палаты ў чатырыста другую. Скажыце, Зінаіда Пятроўна, як вы дайшлі да такога жыцця? — І ён памахаў у паветры паперкай.

— Як дайшлі да такога жыцця? — перапытала Зінаіда Пятроўна. — Ды пад вашым кіраўніцтвам, Павел Паўлавіч. Я сказала хвораму, што ў чатырыста восьмай не працуе вентыляцыя. А пакуль яе адрамантуюць, давядзецца паляжаць у чатырыста другой. Праўда, там няма тэлевізара, халадзільніка і ложкаў аж пяць, а не адзін. Сказала, што часова... Вось хворы і пагадзіўся, а ў чатырыста восьмую я паслала загадчыка базы. Як вы і сказалі...

— Мяне не цікавіць, як і каго вы перасялілі, — пачаў строга галоўны ўрач, перахапіўшы паўзу ў медыцынскай сястры. — Мяне цікавіць: як магла наогул з'явіцца гэтая скарга? Яшчэ добра, што яна трапіла мне, а не вышэй куды. Я ўяўляю, што было б, каб трапіла тудды-ы, — галоўны пачціва тыцнуў пальцам уверх.

— Ідзіце, ён сёння не заччапіць.

Малюнак Я. Бусла

Эвалюцыя.

Рысунак Чаркасава

Сяргей Дзерышаў

АБОДВА МАЮЦЬ РАЦЫЮ

— Хто гэта вырасціў свінню з былога хлопчыка Міколы? —

Ківае школа на сям'ю,
А тая вінаваціць школу.

Чужая дача — цёмны лес.

— ✻ —

За развядства і сокала навалі мокрай варонай.

— ✻ —

Цікава, калі ў пчол бывае мядовы месяц?

— ✻ —

Калі табе пад сорак, а ты яшчэ не знайшоў сваё месца ў жыцці, ці не паспяшаешся ты нарадзіцца?

— ✻ —

Трэба ўмець жыць і тады, калі жыццё становіцца нязносным.

— ✻ —

Там, дзе ломяцца коп'і — ужо не да каменняў.

ЖЫВАЯ РЫБА

Захапіўся.

Рысунак А. Сямёнава

БЕЗ ПАТРЭБЫ НАЛАЯЎСЯ

У былым старым карыце рэчкі, у зарасніках, кустах, у крапіве ў рост чалавека, кумы — Пятрук з Антонам атрымалі дазвол на пабудову гаражоў. Выкарчавалі яны зараснік, навазілі многа зямлі, павысілі пляц і хутка пабудавалі маленькія будкі.

Праз нейкі час атрымоўваюць яны паведамленне аб штрафе за несельскагаспадарчае выкарыстанне ўгоддзяў ды, апрача таго, аб высокім падатку. Знерваваліся Пятрук з Антонам.

— Значыць, трэба, каб ляжала бескарысна зямля, так як ляжыць шматгектарны ўчастак вокал іх гаражоў.

— Значыць, „сам не гам і нікому не дам“! Якое ж безгалоўе!

— За што штраф?! — задавалі кумы пытанне.

Пайшоў Пятрук да аднаго з ураднікаў, ад якога, паводле яго, усё залежала. А злосці — поўныя косці. І расшумеўся ён, расчырванеўся, сыплючы канкрэтамі аб іх бесталкоўшчыне. Пятрук назваў ураднікаў і безгаловымі, і сляпымі, і дурнямі. Ураднік не адзываўся, ківаў галавою, быццам прызнаваў Пятруку рацыю.

— А мо я замнога яго злаяў? — гаварыў спатканаму знаёмаму ўрадніку Пятрук.

— Не пераймайся, гэты ўраднік глухі, як пень. (мс)

Сміхе з намі

Безгаспадарнасць — не недахоп, а стыль гаспадарання.